Αθήνα: Δεκέμβρης 2008

Νίκος Ιωάννου

Σάββατο 6 Δεκεμβρίου

Πέφτει ένας πυροβολισμός στις εννιά το βράδυ στα Εξάρχεια. Νεκρός πιτσιρικάς στη Μεσολογγίου. «Τέλος» είναι η λέξη που ταιριάζει στο συναίσθημα που προκαλεί το μαντάτο. Μέσα σε μερικά λεπτά ο πυροβολισμός ακούγεται σε όλη την Αθήνα. Οι έμπειροι στις πρώτες στιγμές της αμηχανίας τρέχουν. Κλασικές κινήσεις. Αυτή τη φορά όμως ήταν κάπως αλλιώς. Και ένας μόνο από αυτούς θα μπορούσε να καταλάβει ένα κτήριο. Κατάληψη Νομικής Σχολής, κέντρο αγώνα και αντιπληροφόρησης. Γίνονται καταλήψεις στο Πολυτεχνείο και την ΑΣΟΕΕ. Στήνεται διπλό οδόφραγμα στην Ακαδημίας και η οδός απελευθερώνεται από τα ΜΑΤ, το ίδιο και η Σόλωνος μετά από αλλεπάλληλες επιθέσεις των εξοργισμένων διαδηλωτών που είναι πολλοί και αποφασισμένοι. Κρατιέται μέχρι το πρωί όπου αρχίζει ο συντονισμός για την πορεία της Κυριακής. Μάλλον τώρα αρχίζει…

Νεκρός πιτσιρικάς στη Μεσολογγίου… Τέλος…

Κυριακή 7 Δεκεμβρίου

Συγκέντρωση στο Μουσείο. Πολλοί από τα κόμματα είναι αμήχανοι και συγκρατημένοι. Δεν έχουν ακόμη καταλάβει καλά τι γίνεται. Η πορεία ξεκινά. Μπροστά μπαίνει το πανό της κατάληψης Νομικής και η μεγάλη μαυροκόκκινη σημαία που ανέμιζε σε όλες τις μεγάλες στιγμές αυτής της εξέγερσης.

Στρίβοντας προς την Αλεξάνδρας, το πλήθος αρχίζει να πυκνώνει πολύ γρήγορα. Λεφούσια αγριεμένων πιτσιρικάδων τρέχουν πάνω-κάτω στην πορεία, σαν άγριες μέλισσες υπερασπίζονται το μελίσσι τους. Όλοι αρχίζουν να μαζεύουν πέτρες. Έχουν μαζευτεί χιλιάδες πέτρες. Εκείνη τη στιγμή ο κόσμος ξεπερνά τις 10.000.

Όλα μοιάζουν σαν να προμηνύεται ο λιθοβολισμός της εξουσίας!

Τα συνθήματα βοούν, είναι γρήγορη και δυναμική πορεία. Είναι σαν να πηγαίνουμε κάπου όλοι μαζί και ο καθένας χώρια, αποφασισμένοι. Ένα παλικάρι πετάγεται δίπλα και σπάει με λύσσα το πρώτο ΑΤΜ τράπεζας. Αυτό ήταν. Η τράπεζα διαλύεται σε δευτερόλεπτα. Η πορεία ανεβαίνει την Αλεξάνδρας σπάζοντας και καίγοντας κάθε σύμβολο της κρατικής και οικονομικής εξουσίας. Επιτίθενται τα ΜΑΤ από όλες τις πλευρές με τεράστια ποσότητα χημικών και ξύλο. Γίνεται μάχη. Σπάει η πορεία μένοντας πίσω ο κύριος όγκος. Μπροστά το πανό της Νομικής και η μαυροκόκκινη σημαία με τους υπερασπιστές της. Επίθεση στα ΜΑΤ, όλοι με πέτρες. Είναι το δυναμικό μπλοκ των μαθητών. Δεχόμαστε αντεπίθεση και οπισθοχωρούμε. Ξανά το πανό και η σημαία μπροστά και ξανά επίθεση αμέσως, μέσα από τα σύννεφα των καπνογόνων – δακρυγόνων. Φέρνουν ενισχύσεις, αλλά τελικά τους παίρνουμε…

Φτάνουμε στη ΓΑΔΑ, στην κόκκινη ζώνη. Η πορεία είναι ακόμη κομμένη στα δύο αλλά ο κύριος όγκος ανεβαίνει. Δίνουμε άλλη μια λυσσασμένη μάχη και τότε ρίχνουν μεγάλη ποσότητα ασφυξιογόνων. Μας αποδεκατίζουν. Ωστόσο έχει ήδη φτάσει η υπόλοιπη πορεία όπου δίνει την τελευταία μάχη. Μέσα σε μερικά λεπτά εξαφανίστηκε η Αλεξάνδρας και η πορεία έφτασε μπροστά στη ΓΑΔΑ, εκεί όπου βρίσκονταν όλες οι δυνάμεις της αστυνομίας.

Είναι η πρώτη μεγάλη στιγμή της εξέγερσης.

Δευτέρα 8 Δεκεμβρίου

Όλοι έχουμε καταλάβει πια ότι πρόκειται για εξέγερση. Λίγο πριν αρχίσει όμως το απογευματινό συλλαλητήριο κανείς δεν υποψιάζεται το μέγεθός της. Από νωρίς στα προπύλαια συγκεντρώνονται χιλιάδες, άνθρωποι κάθε ηλικίας και κυρίως νέοι. Δεν ξεχωρίζεις αν είναι μισθωτοί των 400, των 700 ή των 1500, αν είναι άνεργοι ή αν είναι παιδιά καλών ή κακών οικογενειών. Είναι όλοι εκεί. Δεν υπήρξε άνθρωπος που να μην ένοιωσε πως ήταν όλοι εκεί, σε μια από τις κορυφαίες στιγμές της εξέγερσης. Συμβαίνουν όλα γρήγορα και αναπάντεχα. Τα

κομματικά μπλοκ χάνονται μέσα στο τεράστιο πλήθος. Είναι δεκάδες χιλιάδες που καθώς η πορεία προχωρά αυξάνονται. Όχι όμως με το συνηθισμένο τρόπο. Εδώ ο «μέσος άνθρωπος» εξαφανίζεται και γίνεται αυτό που ο καθένας είναι.

Όμως η πολιτική εξουσία και τα ΜΜΕ αδυνατούν να κατανοήσουν αυτή τη πραγματικότητα. Περιγράφουν τον κόσμο πάνω στον οποίο θέλουν να κυριαρχούν. Δεν βλέπουν ό,τι συμβαίνει έξω από αυτή την περιγραφή τους. Λειτουργούν με βάση τον «μέσο άνθρωπο» και από αυτή τη θέση επιτίθενται σε ό,τι θεωρούν ότι αποτελεί παρέκκλιση. Αυτός είναι ο όρος ύπαρξης της εξουσίας τους. Εγώ δεν είδα συμμορίες σε αυτή την εξέγερση. Είδα άτομα χιλιάδες να σπάνε και να καίνε ό,τι οριοθετεί την ύπαρξή τους. Πρώτες στη λίστα οι κάμερες που δεν έμεινε μια για μια. Μαγαζιά, τράπεζες και κρατικές υπηρεσίες. Οι φλόγες από το αστυνομικό τμήμα της Ομόνοιας φώτισαν τα αμήχανα γεμάτα απορία πρόσωπα των μαντρωμένων 1000 περίπου ΚΚέδων, φώτισαν τη ντροπή τους (που κάποιοι βεβαίως δεν άντεξαν και πέρασαν στην πλευρά της κοινωνίας!).

Ο χημικός πόλεμος της αστυνομίας έχει φτάσει στο αποκορύφωμά του αλλά κανείς δεν δείχνει να πτοείται. Άλλωστε είναι τέτοιος ο όγκος των εξεγερμένων που τον αριθμό τους όλα μαζί τα κόμματα της πολιτικής εξουσίας δεν τον πιάνουν, ειδικά σε δύναμη και αποφασιστικότητα.

Μετά το χάος της Ομόνοιας το μπλοκ της κατάληψης Νομικής ανεβάζει την πορεία από τη Σταδίου στο Σύνταγμα. Δεν είναι μια απλή πορεία. Είναι μια εξεγερτική λαίλαπα που καμιά αστυνομία δεν μπορεί να σταματήσει με κανέναν τρόπο. Σε λίγη ώρα πολυάριθμες εστίες φώτιζαν τον δημόσιο χώρο της μητρόπολης της Αθήνας. Ακαδημίας, Σόλωνος, Νομική, Εξάρχεια, Πολυτεχνείο, Πατησίων, ΑΣΟΕΕ, Σύνταγμα, Συγγρού, Ερμού, Ψυρρή, Ζεφύρι, Πειραιάς, Πετράλωνα… Χτυπιούνται σύμβολα της κατανάλωσης, Τράπεζες, Οργανισμοί, Αστυνομικά Τμήματα.

Αργά κάπως, ατενίζουμε την Αθήνα από την ταράτσα της Νομικής. Έρχονται στο μυαλό μας τα ζωγραφικά έργα του Μπιζάρ-Στέλιου

Φαϊτάκη στο destroy athens ή τα κόμικς του Λέανδρου στη Βαβυλωνία. Μαθαίνουμε τα νέα από όλη την Ελλάδα. Θεσσαλονίκη: Σχολή Θεάτρου, Εγνατία, Τσιμισκή, Πανεπιστήμια, Λευκός Πύργος. Ξάνθη, Κομοτηνή, Κοζάνη, Γρεβενά, Γιάννενα, Αγρίνιο, Πάτρα, Τρίπολη, Αμαλιάδα, Κόρινθος, Ηράκλειο, Χανιά, Ρόδος, Σαντορίνη, Λάρισα, παντού.

Ακολουθούν καθημερινά μεγάλα συλλαλητήρια σε όλη την Αθήνα σε διαφορετικές ώρες και περιοχές. Οι μαθητές, από 12 έως 17 χρονών, είναι το αλεύρι αυτής της εξεγερτικής ζύμης. Σε αυτή την εξέγερση οι μαθητές περιέφεραν στους κατειλημμένους δημόσιους χώρους το μέλλον.

Πέμπτη 11 Δεκεμβρίου

Πραγματοποιούν σχεδόν ταυτοχρόνως εφόδους σε 25 αστυνομικά τμήματα της Αττικής. Σε όλη τη διάρκεια των ημερών πραγματοποιούνται επιθέσεις σε κρατικά κτήρια σε όλη την Ελλάδα.

Η γενιά του internet και του sms ανέδειξε το δικό της τρόπο επικοινωνίας. ORGH – SKTTE PEDI – MLKS BATSI. Η πρώτη γενιά που βιώνει την ανάπτυξη της κεντρικής παραγωγής πολιτιστικών αγαθών δραπετεύει μέσω της νέας τεχνολογίας και βιώνει τη διάσωση. Ταυτόχρονα, υπερασπίζεται την παρέκκλιση με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο, υποτιμώντας την κρατική βία και εκμηδενίζοντας τη δύναμή της με τον πιο εμπνευσμένο τρόπο. Αυτό συμπαρέσυρε όλους. Διαδηλώσαμε για αυτό που εμείς είμαστε απέναντι σε αυτό που δεν θέλουμε να είναι οι άλλοι.

Εμείς, τα αναρίθμητα «εγώ» απέναντι στη μηδενική ανοχή, απέναντι στην εξουσία.

ALEXIS 6 Δεκεμβρίου 2008
25 Δεκεμβρίου 2008 ALEXIS…
Ήμουν και εγώ!

Εφημερίδα Βαβυλωνία #Τεύχος 51
Ιανουάριος 2009

Καστοριάδης: 20 χρόνια μετά | Ομιλία Θεσσαλονίκη (Βίντεο)

Είκοσι χρόνια μετά τον θάνατό του, το πολιτικό περιοδικό ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ συνεχίζει τον διάλογο με την σκέψη του σημαντικού στοχαστή, αναζητώντας και αναδεικνύοντας τα σύγχρονα παραδείγματα θεωρίας και πράξης στα οποία ενσαρκώνονται απελευθερωτικές πλευρές της σκέψης του.

Στο πλαίσιο αυτό το περιοδικό ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ και η Αντιεξουσιαστική Κίνηση Θεσσαλονίκης διοργάνωσαν εκδήλωση-συζήτηση την Τετάρτη 22/11/2017 στο Μικρόπολις στη Θεσσαλονίκη.

ΟΜΙΛΗΤΕΣ:
Γρηγόρης Τσιλιμαντός (Αντιεξουσιαστική Κίνηση Θεσ/νίκης)
Νίκος Χριστόπουλος (Ελευθεριακή συλλογικότητα ΟΥΛΑΛΟΥΜ)

[youtube id=”IVIV3QTMFg0″]

[youtube id=”VNx5JZVypCI”]

[youtube id=”Io7yQS0jYcI”]

[youtube id=”9cgIKRI9t9c”]

2017 Έτος Καστοριάδη
20 χρόνια μετά...

Εκδήλωση συζήτηση

Το πρόταγμα της αυτονομίας

Τετάρτη 22 Νοεμβρίου
στις 19:30
στο μικροπολις

..."Θέλουμε την αυτονομία για την ίδια την αυτονομία, Θέλουμε την ελευθερία διότι Θέλουμε την ελευθερία, αλλά την Θέλουμε επίσης για να είμαστε ελεύθεροι να ποιούμε και να πράττουμε, και να ποιούμε και να πράττουμε συγκεκριμένα πράγματα"

Ομιλητές:

Αλέξανδρος Σχισμένος (Βαβυλωνία)
Γρηγόρης Τσιλιμαντός (Αντιεξουσιαστικη Κινηση Θεσ/νικης)
Νίκος Χριστόπουλος

Αντιεξουσιαστική Κίνηση
Θεσσαλονίκης

ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ

Καναδάς: Ενθαρρύνοντας τα Εγκλήματα της Εξορυκτικής “Barrick Gold”

Yves Engler*
Μετάφραση: Δημήτρης Πλαστήρας, Επιμέλεια: Ιωάννα Μαραβελίδη

Θα συνεχίσει ο Καναδάς να στηρίζει την εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων της Τανζανίας από την ***Barrick Gold***, ανεξάρτητα από τις παραβάσεις που κάνει η εταιρεία;

Θα σταματούσε η κυβέρνηση του Τζάστιν Τρυντώ να στηρίζει την εταιρεία από το Τορόντο αν όντως άρπαζε 10 δισεκατομμύρια δολάρια από την εξαθλιωμένη χώρα; Ή αν όντως 1.000 άνθρωποι βιάζονταν και τραυματιζόντουσαν σοβαρά από την ασφάλεια της Barrick; Θα έπαυε την υποστήριξή της η Οττάβα αν 100 Τανζανοί σκοτώνονταν στα ορυχεία της;

Η αφρικανική θυγατρική της Barrick, η Acacia Mining, έχει εμπλακεί σε μια μεγάλη πολιτική σύγκρουση στο ανατολικοαφρικανικό κράτος. Με όλο και περισσότερα στοιχεία που δείχνουν την αποφυγή πληρωμής φόρων και δικαιωμάτων, η Acacia έχει καταγγελθεί[1] από τον πρόεδρο, οι εξαγωγές της ανεστάλησαν[2] και τιμωρήθηκε[3] με ένα τεράστιο φορολογικό πρόστιμο.

Τον περασμένο Μάιο, μία κυβερνητική ομάδα κατέληξε πως η Acacia δήλωνε συστηματικά σημαντικά μικρότερο[4] ποσοστό χαλκού και χρυσού στα συμπυκνώματα ορυκτών που εξήγαγε. Τον επόμενο μήνα μία κυβερνητική επιτροπή κατέληξε πως η μη ανακοίνωση των εσόδων της ξένης εξορυκτικής εταιρείας είχε κοστίσει στην Τανζανία 100 δισεκατομμύρια δολάρια. Σύμφωνα με τη μελέτη, από

το 1998 έως και τον Μάρτιο του 2017 η κυβέρνηση της Τανζανίας έχασε μεταξύ 68,6 και 108,5 τρισεκατομμύρια σελίνια[5] σε έσοδα από συμπυκνώματα ορυκτών.

Το σκάνδαλο γύρω από τις εξαγωγές της Barrick οδήγησε τον πρόεδρο της Τανζανίας, Τζον Μαγκουφούλι, στο να απολύσει[6] τον υπουργό εξορύξεων και το συμβούλιο της Υπηρεσίας Ελέγχου Ορυκτών. Το κοινοβούλιο της Τανζανίας ψήφισε επίσης τον επανέλεγχο[7] των συμβολαίων εξόρυξης και το μπλοκάρισμα[8] των εταιρειών από το να προσφεύγουν σε διεθνή εμπορικά δικαστήρια εναντίον της χώρας.

Ενώ η πολιτική διαμάχη γύρω από τις πληρωμές δικαιωμάτων κλιμακώνεται, οι παραβάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεχίζονται με αμείωτο ρυθμό στο ορυχείο της εταιρείας στη **Βόρεια Μάρα**. Μία πρόσφατη αποστολή της οργάνωσης «MiningWatch» αποκάλυψε[9] πως *«νέες περιπτώσεις σοβαρής και ανεπανόρθωτης βλάβης έχουν έρθει στο φως, σχετικά με τις συμπλοκές μεταξύ των θυμάτων και την ασφάλεια του ορυχείου και την αστυνομία, που φυλά το ορυχείο βάσει του Μνημονίου Κατανόησης (MOU), το οποίο έχει υπογραφεί μεταξύ των εμπλεκόμενων εταιρειών και της Αστυνομίας της Τανζανίας.*

Οι νέες περιπτώσεις που καταγράφηκαν τον Ιούνιο του 2017 περιλαμβάνουν: απώλεια άκρων, απώλεια όρασης, σπασμένα κόκαλα, εσωτερικά τραύματα, παιδιά που χτυπήθηκαν από θραύσματα εκρήξεων και από δακρυγόνα που έριξε η ασφάλεια του ορυχείου, κυνηγώντας τους αποκαλούμενους εισβολείς στα γειτονικά χωριά. Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, οι χωρικοί ανέφεραν σοβαρούς ξυλοδαρμούς συνήθως από κοντάκια όπλων και ξύλινα γκλομπ. Μερικοί είναι σοβαρά τραυματισμένοι από τις εκρήξεις δακρυγόνων ή από τις λεγόμενες πλαστικές σφαίρες. Άλλοι πυροβολούνται, ακόμη και πισώπλατα. Όπως και τα προηγούμενα χρόνια υπάρχει ένας αριθμός θανάτων».

Τουλάχιστον 22 άτομα[10] έχουν σκοτωθεί και 69 έχουν τραυματιστεί

κοντά ή μέσα στο ορυχείο στη Βόρεια Μάρα από το 2014 ως τώρα.

Τα περισσότερα από τα θύματα ήταν εξαθλιωμένοι χωρικοί που έξυναν τα βράχια για μικροσκοπικά κομμάτια χρυσού και που συχνά έκαναν αυτή τη δουλειά σε αυτά τα εδάφη πριν τον ερχομό της Barrick. Έρευνα του 2016 βρήκε πως οι, πληρωμένες από την εταιρεία, ασφάλεια και αστυνομία είχαν σκοτώσει 65 άτομα[11] και τραυματίσει 270 στην περιοχή από το 2006. Οι οργανώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τανζανία υπολογίζουν έως και 300 θανάτους[12] σχετιζόμενους με το ορυχείο και οι Financial Times αναφέρουν[13] πως κανένας φύλακας ή αστυνομικός που εργάζεται στην εταιρεία δεν σκοτώθηκε ποτέ σε ώρα υπηρεσίας.

Εν μέσω της βίας στη Βόρεια Μάρα και μιας κλιμακούμενης διαμάχης για τους απλήρωτους φόρους, ο Ύπατος Αρμοστής του Καναδά πραγματοποίησε[14] μία συνάντηση μεταξύ του προέδρου του διοικητικού συμβουλίου της Barrick, John Thornton, και του προέδρου Μαγκουφούλι. Αφού συνόδεψε τον επικεφαλής της Barrick στη συνάντηση στο Νταρ Ελ Σαλάαμ, ο Ian Myles είπε στον τύπο:

«Ο Καναδάς είναι τόσο πολύ περήφανος[15] που περιμένει όλες του οι εταιρείες να σέβονται τα υψηλότερα στάνταρ, τη νομιμότητα και να σέβονται τους νόμους και την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Γνωρίζουμε πως η Barrick είναι ιδιαίτερα προσηλωμένη σε αυτές τις αξίες».

Διορισμένος τον περασμένο χρόνο από τον Τρυντώ, ο Myles – του οποίου «το πάθος για τη διεθνή ανάπτυξη άρχισε» όταν ήταν 17 ετών, σύμφωνα με το προφίλ του στο Πανεπιστήμιο του Τορόντο – αντέγραψε τον Στήβεν Χάρπερ (τέως πρωθυπουργός του Καναδά). Κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού στη Χιλή το 2007, ο Χάρπερ αντέδρασε στις διαμαρτυρίες για ποικίλες οικολογικές και ανθρωπιστικές παραβάσεις στο ορυχείο της εταιρείας στο Πάσκουα Λάμα, λέγοντας: *«Η Barrick ακολουθεί[16] τα Καναδικά στάνταρ της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης».*

Μία αρθρογράφος του *Tanzania Business Ethics* δεν ικανοποιήθηκε από την παρέμβαση του Ύπατου Αρμοστή. Αντιδρώντας έτσι, η Samantha Cole έγραψε[17]:

«Είναι τόσο προσβλητικό το ότι αυτοί οι Καναδοί και Βρετανοί πιστεύουν πως μπορούν ακόμα να μας κοροϊδεύουν με τις φανταχτερές, ανόητες και αποπροσανολιτιστικές πολιτικές και την ανεντιμότητά τους. Σε ποιες αρχές είναι προσηλωμένη η Barrick; Δεν έγινε αυτόπτης μάρτυρας η χώρα μας των σκοτωμών; Των βιασμών; Του εμπρησμού των σπιτιών μας; Της καταστροφής του περιβάλλοντός μας; Της δηλητηρίασης των νερών μας; Της διαφθοράς; Της απάτης; Των εκατοντάδων δικαστικών διαμάχων με τις ντόπιες εταιρείες της Τανζανίας να κακοποιούνται, να εκφοβίζονται και να δεινοπαθούν; Και η λίστα συνεχίζεται. Για ποιες «αξίες» υπερηφανεύεται ο πρέσβης Myles; Πόσο ανέντιμο και ανήθικο είναι να στέκεται και να ψεύδεται περί αξιών. Θα ήταν προτιμότερο να μην πει ΤΙΠΟΤΑ γιατί κάθε χώρα, στην οποία λειτουργεί η Barrick, έχει και έναν μακρύ, μακρύ κατάλογο παράνομων δραστηριοτήτων και εγκλημάτων».

Αγνοώντας τις προεκλογικές υποσχέσεις, η κυβέρνηση του Τρυντώ ρίχνει ανοιχτά αυτό το διπλωματικό βάρος της χώρας πίσω από την πιο αμφιλεγόμενη εταιρεία εξορύξεων του Καναδά, σε μία χώρα όπου έχουν πραγματοποιηθεί οι χειρότερες παραβάσεις. Όταν κατά τη διάρκεια των εκλογών ερωτήθηκε το κόμμα του σχετικά με τη μαζική παγκόσμια εξορυκτική βιομηχανία του Καναδά απάντησε[18]:

«Το Φιλελεύθερο Κόμμα του Καναδά μοιράζεται τις ανησυχίες των Καναδών γύρω από τη δράση ορισμένων Καναδικών εταιρειών εξόρυξης που λειτουργούν στο εξωτερικό και επί μακρόν μάχεται για τη διαφάνεια, την υπευθυνότητα και τη βιωσιμότητα στον τομέα των εξορύξεων».

Η δήλωση των Φιλελεύθερων περιελάμβανε την ξεκάθαρη στήριξη στο «Νομοσχέδιο για την Εταιρική Υπευθυνότητα των Εταιρειών Εξόρυξης, Πετρελαίου και Αερίου σε Αναπτυσσόμενες Χώρες», το

οποίο θα παρακρατούσε μέρος της διπλωματικής και οικονομικής υποστήριξης από εταιρείες που αποδεικνύονται υπεύθυνες για σημαντικές παραβάσεις στο εξωτερικό. Παρομοίως, οι Φιλελεύθεροι δημοσίευσαν μια επιστολή για τον εξορυκτικό τομέα κατά την προεκλογική περίοδο του 2015 που σημείωνε[19], «μία Φιλελεύθερη κυβέρνηση θα δημιουργήσει ένα ανεξάρτητο γραφείο διαμεσολαβητή ώστε να συμβουλεύει τις Καναδικές εταιρείες, να μελετά τις καταγγελίες εναντίον τους και να ερευνά όσες καταγγελίες θεωρεί πως έχουν βάση».

Με περίπου δύο χρόνια πλέον θητείας του, το καθεστώς Τρυντώ δεν έχει ακόμη κάνει πραγματικότητα καμία από τις υποσχέσεις του ώστε να χαλιναγωγήσει τον αμφιλεγόμενο εξορυκτικό τομέα του Καναδά. Στην πραγματικότητα, οι Φιλελεύθεροι συνεχίζουν την ίδια πολιτική επιθετικής υποστήριξης των εξορυκτικών εταιρειών όπως και ο Χάρπερ.

Αν πράγματι ετοιμάζονται να στηρίξουν ανοιχτά την Barrick στην Τανζανία, εύλογα αναρωτιέται κάποιος τι ακριβώς πρέπει να κάνει μια εταιρεία για να χάσει τη στήριξη του Τρυντώ;

_____-

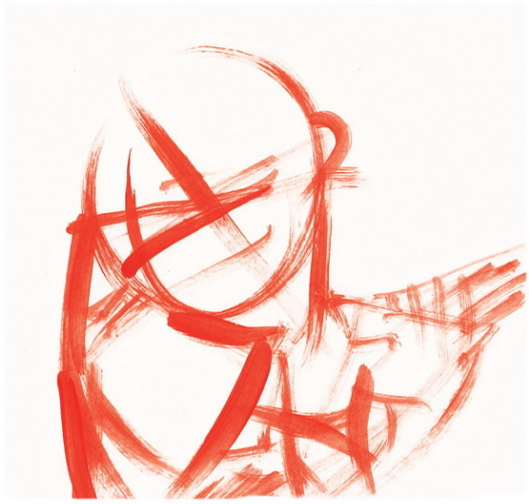
Σημειώσεις:

1. https://www.ft.com/content/7f53064e-4f7d-11e7-bfb8-997009366969
2. https://www.theglobeandmail.com/report-on-business/industry-news/energy-and-resources/losses-mount-at-barrick-golds-africa-subsidiary-after-export-ban/article35140493/
3. https://business.financialpost.com/commodities/acacias-190-billion-tax-bill-would-take-centuries-to-pay-2/wcm/64143f78-bf2d-4663-ba3f-bb9df09ab885
4. https://www.ft.com/content/7f53064e-4f7d-11e7-bfb8-997009366969
5. Όπως προηγ.
6. https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-05-24/tanza

nian-president-asks-mines-minister-to-resign-after-audit
7. https://news.xinhuanet.com/english/2017-03/27/c_136159393.htm
8. https://miningwatch.ca/blog/2017/7/19/anger-boils-over-north-mara-mine-barrickacacia-leave-human-rights-abuses-unaddressed#sthash.rmwN1CVi.ctreDT7a.dpbs
9. Όπως προηγ.
10. https://www.ft.com/content/40c467e2-66e3-11e7-9a66-93fb352ba1fe
11. https://www.theglobeandmail.com/report-on-business/international-business/african-and-mideast-business/police-killed-65-injured-270-at-tanzanian-mine-inquiry-hears/article32013998/
12. https://www.raid-uk.org/blog/acacia-mining%E2%80%99s-troubles-tanzania-run-deeper-tax
13. https://www.ft.com/content/40c467e2-66e3-11e7-9a66-93fb352ba1fe
14. https://www.ippmedia.com/en/news/magufuli-sidelines-acacia-opens-talks-barrick
15. https://tanzaniabusinessethics.wordpress.com/2017/06/18/is-barrick-gold-acacia-mining-about-to-sting-president-magufuli-the-tanzania-nation/
16. https://www.theglobeandmail.com/news/national/pm-sells-canada-as-third-economic-option/article20399394/
17. https://tanzaniabusinessethics.wordpress.com/2017/06/18/is-barrick-gold-acacia-mining-about-to-sting-president-magufuli-the-tanzania-nation/
18. https://www.huffingtonpost.ca/john-cumming/mining-canada-federal-election_b_8235824.html
19. https://ipolitics.ca/2017/03/14/fulfill-mining-ombudsperson-promise-academics-tell-liberals/

*Άρθρο που δημοσιεύτηκε στο προσωπικό **ιστολόγιο του Yves Engler**. Ο Yves Engler είναι συγγραφέας και ακτιβιστής που ζει στο Μόντρεαλ.

Συνέδριο: Κορνήλιος Καστοριάδης, 20 χρόνια μετά Conference: Cornelius Castoriadis, 20 years after

Λένε πως τον Καστοριάδη τον πήρε από την Ελλάδα ένα καράβι, το Ματαρόα.

Όμως εμείς ξέρουμε πως ο Κορνήλιος πέταξε στα ουράνια της δυτικής σκέψης. Βρέθηκε στα βαλτώδη πεδία της σύγχρονης φιλοσοφίας και τάραξε τα ήσυχα νερά. Δεν έκανε απλώς κριτική στον Μαρξ, δεν αντέστρεψε απλώς τη Χεγκελιανή διαλεκτική σύνθεση αλλά δημιούργησε μία καινούργια πρόταση για τον ριζικό μετασχηματισμό της κοινωνίας -όχι με τη μορφή μανιφέστου αλλά μαθαίνοντας μας να αλλάζουμε εμείς οι ίδιοι κάθε φορά που

εγκλωβιζόμαστε στον εαυτό μας.

Φέτος το Πολιτικό Περιοδικό Βαβυλωνία ανακήρυξε το **2017 έτος Καστοριάδη,** για τα 20 χρόνια από τον θάνατό του, κάνοντας εκδηλώσεις σε πολλές πόλεις της Ελλάδας αλλά και εκτός Ελλάδας, ενώ εξέδωσε ένα μικρό βιβλιαράκι -ανθολογία με αναφορές του μεγάλου φιλόσοφου στο πρόταγμα της ατομικής και κοινωνικής αυτονομίας.

Παράλληλα, το Πάντειο Πανεπιστήμιο διοργάνωσε ένα διεθνές συνέδριο για τον Καστοριάδη με συμμετοχή ομιλητών από εφτά διαφορετικές χώρες -ανάμεσά τους τρία μέλη της Συντακτικής Ομάδας της Βαβυλωνίας, ο Αλέξανδρος Σχισμένος, ο Γιάβορ Ταρίνσκι και ο Νίκος Ιωάννου αλλά και δύο συνεργάτες, ο Γιώργος Οικονόμου και ο Γιάννης Κτενάς.

Στηρίζουμε το διεθνές συνέδριο του Πάντειου Πανεπιστημίου για τον Καστοριάδη -πέρα από τη συμμετοχή των συντακτών και συνεργατών μας -με όλες μας τις δυνάμεις.

Κορνήλιος Καστοριάδης: 1-2-3 Δεκεμβρίου 2017 στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.
https://castoriadis2017.blogspot.gr/

Πρόγραμμα Συνεδρίου / Conference Programme/ Programme de Colloque

Η κοινωνική και πολιτική σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη
20 χρόνια μετά

Cornelius Castoriadis' social and political thought
20 years after

La pensée sociale et politique de Cornelius Castoriadis
20 ans après

castoriadis2017.blogspot.gr

Παρασκευή 1/12/2017

Ώρα		
17:00-17:45	**Έναρξη του συνεδρίου- Χαιρετισμοί**.	
17:45-19:15	*Ψυχή και αυτονομία/Psyche and Autonomy* **Γ. Στεφανάτος**: Μια αναστοχαστική υποκειμενικότητα υπό δυνητική πραγμάτωση. **Κ. Ράντης**: Η κριτική του Καστοριάδη στην ψυχανάλυση ως επιστήμη. **Ε. Καραγεώργη**: Ψυχανάλυση και η φαντασιακή θέσμιση του ολοκληρωτισμού στον Κορνήλιο Καστοριάδη.	*Φύση, Κοινωνία, Οντολογία/Physis, Society, Ontology* **Κ. Φιλιππάκης**: Φύση και σκέψη στον Καστοριάδη. **Γ. Δαρεμάς**: Η Οντολογία της Κοινωνίας στη σκέψη του Κ. Καστοριάδη. **Γ. Περπερίδης**: Το σπέρμα της αλλαγής: Η εισβολή του «α-νόητου».
19:15-19:45	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break
19:45-21:15	*Ο Καστοριάδης σε διάλογο/Castoriadis in dialogue* **Κ. Καβουλάκος**: Κορνήλιος Καστοριάδης και Γκέοργκ Λούκατς. **A. Mouzakitis**:Thoughts on the imaginary and history: The Castoriadis-Ricoeur encounter. **Γ. Μιχαηλίδης**: Εξουσία και Γνώση στον Κ.Καστοριάδη και M. Foucault.	*Αυτονομία και Δημοκρατία/Autonomy and Democracy* **Μ. Πετρίδης**: Excursus: Δημοκρατία - Η Αναζήτηση της Νεωτερικής περιπέτειας μιας αρχαιοελληνικής λέξης και ο διάλογος με την σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη. **Κ. Κοσμέας**: Η καστοριαδική υποκειμενική διάσταση της αυτονομίας: κεντρική κανονιστική έννοια στη σύγχρονη πολιτική σκέψη. **Κ. Γαλανόπουλος**: Ανθρωπολογικές προϋποθέσεις της δημιουργίας της πόλεως και της πρόταξης της αυτονομίας.

Σάββατο 2/12/2017

Ώρα		
10:30-12:00	*Η δημοκρατία και το πολιτικό/Democracy and the political* **Κ. Κεχρή**: Η ανάλυση των εν σπέρματι στοιχείων της αθηναϊκής δημοκρατίας όπως αυτά παρουσιάζονται στο έργο του Κορνήλιου Καστοριάδη. **Ελ. Ρούμκου**: Δημοκρατία και ανθρώπινα δικαιώματα στη σκέψη του Καστοριάδη και συγχρόνων του στοχαστών. **Γκ. Μαγγίνη**: Ο Κορνήλιος Καστοριάδης και η Χάννα Άρεντ για το αρχαϊκό πολιτικό.	*Αυτονομία και Κοινά/Autonomy and the Commons* **Κ. Καραγεώργου**: Οι αυτοδιαχειριζόμενοι κοινωνικοί χώροι ως πεδίο έρευνας της καστοριαδικής αυτονομίας. **Ε. Παπαδημητρόπουλος**: Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα: Από το καστοριαδικό πρόταγμα της ατομικής και συλλογικής αυτονομίας στην οικονομία των Κοινών. **Δ. Αργυρός**: Καστοριαδική αυτονομία και «Ελεύθεροι Συνεταιρισμένοι Παραγωγοί»: Είναι δυνατή ή και αναγκαία μια δημοκρατία των εργατών;
12:00-12:30	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break
12:30-14:30	*Όψεις μιας αυτόνομης κοινωνίας/Facets of an autonomous society* **A. Komporozos-Athanasiou**: The rise of "speculative communities": a new sociology of financial capitalism with Cornelius Castoriadis. **I. Straume**: Apathy, Tragedy, Hope and Creation: Education in times of Climate Change. **G. Chagias**: A 'Fox' vs. 'Hedgehogs'? Castoriadis, Philosophy of the Social Sciences, and International Relations. **E. Fabri**: Propriété et autonomie: esquisse d'une théorie castoriadienne de la propriété.	*Ο Καστοριάδης και η αρχαία ελληνική σκέψη και τέχνη/Castoriadis and Ancient Greek thought and art* **Ν. Βέλλιου**: Η επιστήμη ως θεμέλιο της εξουσίας στον *Πολιτικό* του Πλάτωνα και η κριτική του Καστοριάδη. **Λ. Θεοδωρούδη**: Καστοριάδης και Πλάτων. **Κ. Σουλτάνης**: «Τι προτείνεται προς ακοήν στο κοινό των Αθηναίων;»: η σχέση τραγωδίας, δημοκρατίας και αυτονομίας στο έργο του Κορνήλιου Καστοριάδη. **Δ. Κοσμόπουλου**: Η επικαιρότητα του στοχασμού του Κορνήλιου Καστοριάδη: Φαντασιακό και πολιτική στην αρχαία ελληνική τραγωδία.
14:30-16:00	Μεσημεριανό διάλειμμα/Lunch break	Μεσημεριανό διάλειμμα/Lunch break
16:00-17:30	*Ο Καστοριάδης σε διάλογο ΙΙ/Castoriadis in dialogue II* **Y. Prelorentzos**: Castoriadis et Bergson : affinités d'idées ou influence refoulée ? **G. Faraklas**: L'imaginaire comme supra-sensible? Sur Castoriadis et Hegel. **K. Raspitsos**: *Langue* and *speculum* Language and indeterminacy between Cornelius Castoriadis and Hans-Georg Gadamer.	*Παιδεία και Αυτονομία/Education and Autonomy* **Δέσποινα Τσακίρη**: Η καστοριαδική σκέψη στα σταυροδρόμια της κοινωνικής έρευνας: Ένα παράδειγμα διερεύνησης του εκπαιδευτικού γίγνεσθαι. **Κ. Αλεξιάδη**: Φιλοσοφία, πολιτική, παιδεία ή παιδεία, πολιτική, φιλοσοφία; Η παιδεία ως σχηματοποίηση του Χάους-Είναι από τον παιδαγωγό στη σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη **Μ. Γ. Ψαρούδη**: Η φιλοσοφία της παιδαγωγικής και της εκπαίδευσης στον Κορνήλιο Καστοριάδη: προεκτάσεις και κατευθύνσεις στη σύγχρονη κοινωνία.
17:30-18:00	Διάλειμμα με καφέ	Διάλειμμα με καφέ
18:00-20:00	*Υποκείμενο, πράξη και αυτονομία/The subject, action and autonomy* **L. Ponce** : Action politique et temporalité instituante. Une réflexion sur le "mode d'agir" propre à l'homme. D'Aristote à Castoriadis. **A. Kioupkiolis**: Castoriadis and the creation of the new in our times. **K. Leledakis**: On the ideal of (individual) autonomy: From Castoriadis to Kant and from Kant to us. **M. Vavatsis**: Thinking History without historicizing: Castoriadis' magma of imaginary significations and his project of autonomy.	*Δημοκρατία και αυτοπεριορισμός/Democracy and Self-limitation* **Y. Tarinski**: Self-limitation and Democracy. **Σ. Σιαμανδούρας**: Κορνήλιος Καστοριάδης και Κλοντ Λεφόρ: Το ρίσκο της δημοκρατίας και η ριζοσπαστικότητα του αυτοπεριορισμού. **Μ. Πάγκαλος**: Από τον Κορνήλιο Καστοριάδη στον Άλασνταιρ Μακιντάιρ και τον Τσαρλς Ταίυλορ: η ηθική ως προϋπόθεση του δημοκρατικού αυτοπεριορισμού (autolimitation). --- Προβολή της συνέντευξης του **V. Descombes** για την αξία του αυτοπεριορισμού/Screening of the filmed interview of V. Descombes on the value of self-limitation.

Κυριάκη 3/12/2017

Ώρα		
10:30-12:00	*Υποκείμενο και Αυτονομία/The subject and autonomy* **Λ.-Ε. Σκοπελίτη**: Καστοριαδικός στοχασμός: Η αμφισβήτηση ως προϋπόθεση της αυτονομίας. **Σ. Χριστοφόρου**: Η κριτική του Καστοριάδη στον Freud και στους μετέπειτα μελετητές σχετικά με την ανάδυση της ριζικής φαντασίας και την κατάκτηση της ατομικής αυτονομίας. **Α. Βαρζελιώτης**: Από το μάγμα στην αυτονομία: αντινομίες του φαντασιακού στο έργο του Κ. Καστοριάδη.	*Ο Καστοριάδης και η Ελλάδα/Castoriadis and Greece* **Ι. Ψωμάκης, Θ. Μελίδης**: Κ. Καστοριάδης & Βυζάντιο: Μελέτη πάνω στην ιστορικο-φιλοσοφική προσέγγιση του ελληνικού μεσαίωνα. **Π. Φαραντάκης**: Κορνήλιος Καστοριάδης και σύγχρονοί μας διανοητές (Κώστας Παπαϊωάννου, Κώστας Βεργόπουλος και Κωστής Παπαγιώργης): Η –πολιτική– θεολογία τους, ως *σημείον αντιλεγόμενον*, **Π. Βάσση**: Για ποια ελληνική ιδιαιτερότητα;
12:00-12:30	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break
12:30-14:30	*Χρόνος, Ετερότητα και Πολιτική / Time, Alterity and Politics* **Δ. Μαργαρίτης**: Το τέλος του εργατικού κινήματος και η αρχή μιας άλλης εποχής. **Γ. Λ. Ευαγγελόπουλος**: Η έννοια της *ανάδυσης* στο οντολογικό σχήμα του Καστοριάδη και η σημασία της για την σύγχρονη έρευνα στη Φυσική και τη Βιολογία. **Α. Σχισμένος**: Χρόνος και αυτονομία. **Ν. Ιωάννου**: Η σημασία της σκέψης του Κορνήλιου Καστοριάδη σήμερα.	*Σύγχρονα Ερωτήματα/Contemporary Questions* **S. Richter-Devroe**: Refugees and the Imaginary Institution of *Political* Society. **S. Kanaouti**: The crisis in the identification process and the online self: Castoriadis' insights applied on the media. **Α. Ράπτης**: Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας των Reality Shows: Η Περίπτωση του Survivor. **Α. Παπαμανώλης**: Το Αρχιτεκτονικό Φαντασιακό της Ψηφιακής Εποχής - Μια Υπολογιστική Αντίληψη της Παραγωγής του Χώρου.
14:30-16:00	Μεσημεριανό διάλειμμα/Lunch break	Μεσημεριανό διάλειμμα/Lunch break
16:00-17:30	*Ριζικό φαντασιακό και Πράξη/Radical imagination and Praxis* **Β. Ρωμανός**: Πράξις και Συμβάν: Αντιφάσεις της Κοινωνικοϊστορικής Θέσμισης. **Δ. Μαρουδής**: Η θεωρία της γνώσης στον Καστοριάδη: Η ριζική φαντασία και η αποσιώπηση της κριτικής δύναμης. **Ν. Αναπλιώτης**: Ο ρόλος της δημιουργικής φαντασίας στη συγκρότηση της πραγματικότητας: Καντ, Καστοριάδης.	*Η Άμεση Δημοκρατία και η κριτική στη γραφειοκρατία/Direct democracy and the critique of bureaucracy* **Α. Οικονόμου**: Η άμεση δημοκρατία κατά τον Κ. Καστοριάδη και η εφαρμογή της σήμερα. **Γ. Ν. Οικονόμου**: Επινοώντας ξανά την πολιτική Η συμβολή του Κορνήλιου Καστοριάδη. **Γ. Κτενάς**: Από την ορθολογική γραφειοκρατία του Μαξ Βέμπερ στην παράλογη γραφειοκρατία του Κορνήλιου Καστοριάδη.
17:30-18:00	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break	Διάλειμμα με καφέ/Coffee break
18:00-19:30	*Τέχνη και Τεχνική/Art and technique* **Μ. Σκομβούλης**: Η κριτική του Καστοριάδη στην καπιταλιστική τεχνική: Η προοπτική ενός «τεχνικού συνόλου» πέραν της καπιταλιστικής θέσμισης. **Γ. Λαζαράτος**: Τέχνη και αυτονομία. Το παράθυρο του Καστοριάδη. **D. Theodoridou**: Art and Social Alternatives Dialectics between the "instituted" and the "instituting" social imaginary in a time of "no alternative".	*Ο Καστοριάδης σε διάλογο III/Castoriadis in dialogue III* **Γ. Πρελορέντζος**: Ο ρόλος της λογοτεχνίας στη φιλοσοφική σκέψη του Κ. Καστοριάδη. **Ν. Μανωλόπουλος**: Καστοριάδης και Μωρίς Μερλώ-Ποντύ: η έννοια της θέσμισης. **Μ. Βλάχος**: Καστοριάδης και Ντερριντά. Από τη θέσμιση στην αποδόμηση και πάλι πίσω: συνολοταυτιστική λογική, λογοκεντρισμός και φαντασία.

Η κοινωνική και πολιτική σκέψη του Κορνήλιου Καστοριάδη
20 χρόνια μετά

Cornelius Castoriadis' social and political thought
20 years after

La pensée sociale et politique de Cornelius Castoriadis
20 ans après

Panteion University,
of Social and Political Sciences,
MSc Program "Political Science and History"

Athens, 1, 2 and 3/12 2017

Université Panteion,
des Sciences Sociales et Politiques,
programme Master "Histoire et Science Politique"

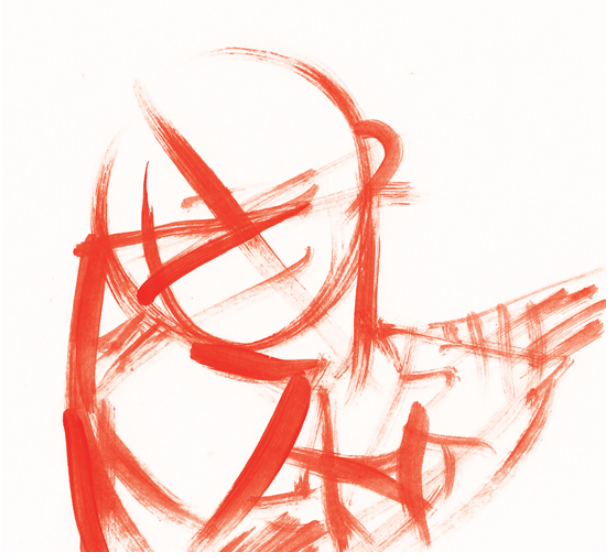
Athènes, 1, 2 et 3/12 2017

Πάντειο Πανεπιστήμιο,
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών,
«Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία»

Αθήνα, 1, 2 και 3/12 2017

Είσοδος ελεύθερη
Free admission
Entrée gratuite

castoriadis2017.blogspot.gr

Η Διαχείριση της Ενέργειας και οι Απαντήσεις των Κινημάτων (Βίντεο)

Μία συνάντηση του κινήματος για τη διάσωση του **Αχελώου** και του κινήματος για τη διάσωση της **Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου** έγινε στον ΕΚΧ Νοσότρος την Πέμπτη 25 Νοεμβρίου. Μία συνάντηση των δύο άκρων του Αχελώου, το ένα από τις πηγές του στη Νότια Πίνδο και το άλλο από τις εκβολές του – παιδί των οποίων είναι η ζωοφόρος Λίμνοθάλασσα του Μεσολλογγίου.

Μία εξαιρετική συζήτηση για το ζήτημα της **ενέργειας**, της πράσινης ενέργειας όπως προσπαθεί να ονομάσει η κυβέρνηση Σύριζα την καταστροφική για το περιβάλλον πολιτική της.

Ομιλητές:
Όλγα Δασκαλή (Δικηγόρος, Λιμνοθάλλαζα)
Νίκος Ιωάννου (Μεσοχώρα Αχελώος SOS)
Στέφανος Μπατσής (Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας)

[youtube id="6dxV91yNuSk"]

Η διαχείριση της ενέργειας και οι απαντήσεις των κινημάτων

Ομιλητές:
Όλγα Δασκαλή, δικηγόρος (Λιμνοθάλλασα).
Νικός Ιωάννου, (Μεσοχώρα Αχελώος SOS).
Στέφανος Μπατσής, (Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας).

Πέμπτη 23/11/17 8:00

Nosotros

Θεμιστοκλέους 66 – Εξάρχεια

Για τη Σχέση Φιλοσοφίας και Πολιτικής στο Έργο του Κορνήλιου Καστοριάδη

Γιάννης Κτενάς
υπ. διδάκτορας πολ. φιλοσοφίας, αρχισυντάκτης περιοδικού Kaboom

Εισαγωγικά

Το θέμα αφορά το σύνολο σχεδόν του καστοριαδικού έργου, συνεπώς είναι ευρύτατο και δεν μπορεί να εξαντληθεί εδώ. Παρόλα αυτά, δεν θα επιχειρούσα να καταπιαστώ μαζί του, αν δεν πίστευα ότι είναι δυνατόν να εκφραστεί με σαφήνεια στο παρόν σημείωμα μια ιδέα για το ζήτημα που μου φαίνεται κομβική.

Αρχίζοντας, πρέπει να διασαφηνίσω ότι δεν θα εξετάσω καθόλου ένα πρόβλημα που θα μπορούσε να γίνει αντικείμενο πραγμάτευσης σε ένα κείμενο με τον τίτλο που έδωσα στο δικό μου. Είναι γνωστό πως ο Καστοριάδης θεωρούσε ότι η φιλοσοφία και η πολιτική γεννιούνται κατά κάποιον τρόπο ταυτόχρονα, μέσα από το αρχαιοελληνικό φαντασιακό. Καθώς, σύμφωνα με τον ίδιο, φιλοσοφία σημαίνει πρώτα απ' όλα αμφισβήτηση της θεσμισμένης παράστασης για τον κόσμο και πολιτική σημαίνει αμφισβήτηση των δοσμένων πολιτικών θεσμών, οι δύο δραστηριότητες είναι τρόπον τινά σύστοιχες και δεν είναι τυχαίο ότι δημιουργούνται μαζί. Όμως αυτού του είδους η σύνδεση δεν θα με απασχολήσει εδώ.

Αντιθέτως, το πρόβλημα που θα προσπαθήσω να προσεγγίσω είναι τι είδους σχέση υπάρχει ανάμεσα στη φιλοσοφία *του Καστοριάδη*, δηλαδή στην προσπάθειά του να συλλάβει θεωρητικά τον κόσμο, και στην πολιτική *του*, δηλαδή στο πώς οραματίζεται μια ελεύθερη και δίκαιη κοινωνία. Αυτό, επίσης, θα μπορούσε να τεθεί ως εξής: υπάρχει ένας Καστοριάδης, φιλόσοφος *και* πολιτικός στοχαστής, ή δύο, καθένας από τους οποίους φέρει

μόνο μία από τις παραπάνω ιδιότητες; Μήπως, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι, η ζωή και η σκέψη του Καστοριάδη ακολούθησαν μια πορεία, στην αρχή της οποίας ήταν ένας επαναστάτης που ασχολούνταν με την πολιτική, ενώ όσο ωρίμαζε αποτραβιόταν από τα κοινωνικά ζητήματα, ασχολούμενος όλο και περισσότερο με την «καθαρή» φιλοσοφία; Θα μπορούσε να υπάρξει και μια τρίτη διατύπωση του ερωτήματος που με απασχολεί: Ποια είναι στο έργο του Καστοριάδη η σχέση του «περιγραφικού» επιπέδου, δηλαδή της περιγραφής που μας λέει πώς είναι τα πράγματα, με το «κανονιστικό» επίπεδο, δηλαδή τις ιδέες που αφορούν το πώς θα έπρεπε να γίνουν τα πράγματα;[1] Τέλος, μια τέταρτη, συναφής, διατύπωση: Ποια είναι η σχέση του –κατά τον Καστοριάδη– Είναι με το –κατά τον Καστοριάδη– Δέον;

Θα δηλώσω από τώρα ποια είναι η απάντηση που δίνω σε αυτά τα ερωτήματα. Η σχέση πολιτικής και φιλοσοφίας στο καστοριαδικό έργο έχει τη μορφή του «λαμβάνειν-υπ' όψιν». Αυτό σημαίνει ότι η πολιτική λαμβάνει υπ' όψιν της τα συμπεράσματα της θεωρητικής γνώσης, αλλά δεν απορρέει άνευ ετέρου από αυτά. Σημαίνει επίσης πως υπάρχει *ένας* Καστοριάδης που είναι ταυτόχρονα φιλόσοφος και πολιτικός στοχαστής. Ο πολιτικός στοχασμός του τροφοδοτείται διαρκώς από τη φιλοσοφία του, δεν προκύπτει όμως αδιαμεσολάβητα από αυτή. Με άλλα λόγια, το περιγραφικό επίπεδο στον Καστοριάδη επηρεάζει εμφανώς και σημαντικά το κανονιστικό, αλλά δεν το καθορίζει. Κάποιος άλλος θα μπορούσε, με βάση την ίδια σύλληψη του κόσμου, να διατυπώσει διαφορετικά πολιτικά συμπεράσματα. Δεν υπάρχει τρόπος να περάσουμε απ' ευθείας από το Είναι στο Δέον· αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το καστοριαδικό Είναι δεν παίζει κανέναν ρόλο στον προσδιορισμό του καστοριαδικού Δέοντος.

Όμως, ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Το Είναι και το Δέον

Η άποψη ότι δεν μπορούμε να περάσουμε απ' ευθείας από το Είναι στο Δέον είναι παλιά στη φιλοσοφία. Για να μην πάμε πιο πίσω, ας αναφερθούμε εδώ στις διάσημες σχετικές πραγματεύσεις του

David Hume, ο οποίος θεωρούσε ότι δεν μπορεί κανείς να συναγάγει ένα «Ought» από ένα «Is», δεν μπορεί δηλαδή να συμπεράνει τι πρέπει να γίνει από το τι γίνεται, από το τι υπάρχει. Σχετική, αν και όχι πανομοιότυπη, είναι η απόρριψη των συλλογισμών που υποπίπτουν στο σφάλμα που στη φιλοσοφία ονομάζεται *νατουραλιστική πλάνη*, δηλαδή στην προσπάθεια να αντλήσει κανείς κανόνες συμπεριφοράς με βάση την παρατήρηση της φύσης. Γιατί, αν ορισμένες φορές ένας τέτοιος συλλογισμός μοιάζει να στέκει (λ.χ.: Οι μητέρες των ζώων προστατεύουν τα μικρά τους, άρα κανένας άνθρωπος δεν θα πρέπει να στερείται τη φροντίδα της μητέρας του όταν είναι μικρός), άλλες φορές μπορεί να μας οδηγήσει σε απαράδεκτα συμπεράσματα (π.χ.: τα ζώα κάνουν σεξ μόνο για αναπαραγωγή, άρα κι εμείς…).

Τη γνώμη ότι το Δέον και το Είναι διαχωρίζονται αυστηρά είχαν κι άλλοι διάσημοι στοχαστές, όπως ο Immanuel Kant[2] και ο Max Weber, ο οποίος επιμένει πολύ πάνω σε αυτό το σημείο. Η περίφημη *πολυθεΐα των αξιών* του σημαίνει ακριβώς ότι δεν υπάρχει τρόπος να ανακαλύψουμε τις σωστές κανονιστικές αρχές παρατηρώντας τα πράγματα ή την κοινωνία. Γι’ αυτό και υπάρχουν τόσοι πολλοί και αντιμαχόμενοι μεταξύ τους θεοί (δηλαδή Δέοντα, αξίες) και ο κάθε άνθρωπος «καλείται να διαλέξει τον θεό ή τον δαίμονά του».

Καθόλου τυχαία, σε ένα κείμενο που αναφέρεται στον Weber ο Καστοριάδης προσυπογράφει ρητά την παραπάνω θέση.[3] Κατά τη γνώμη του, κάθε κανονιστική πρόταση ανάγεται στο βάθος σε μια προσωπική *απόφαση*, που επηρεάζεται μεν από πολλούς παράγοντες, κοινωνικοϊστορικούς, προσωπικούς, συναισθηματικούς, παραμένει όμως αθεμελίωτη, με την έννοια ότι κανένας ορθολογικός συλλογισμός και καμία παρατήρηση του κόσμου δεν μπορεί να την αποδείξει. Γράφει χαρακτηριστικά: «Δεν βλέπω γιατί η παραδοχή του “2+2=4” ή της κβαντικής θεωρίας δεν είναι συμβιβαστή με τη διακήρυξη της αναγκαιότητας να σκοτώσουμε τους απίστους, να τους προσηλυτίσουμε βιαίως ή να εξολοθρεύσουμε τους Εβραίους. Τελείως αντίθετα, η *συμβιβαστότητα* των δύο αυτών κλάσεων αποτελεί το συχνότερο γεγονός της ανθρώπινης ιστορίας.»[4]

Η θέση του φιλοσόφου περί της μη αναγωγιμότητας του Δέοντος στο Είναι, ή του κανονιστικού στο περιγραφικό, είναι πάγια. Ο ίδιος είχε μάλιστα απόλυτη επίγνωση ότι αυτός ο αθεμελίωτος χαρακτήρας κάθε κανονιστικής πρότασης αφορά και το δικό του πρόταγμα της αυτονομίας και το σημείωνε ρητά – σημάδι, κατά τη γνώμη μου, της διανοητικής του εντιμότητας, της *intellektueller Rechtschaffenheit* που ζητούσε ο Weber από τους στοχαστές. Σε ένα σεμινάριο του 1984, για παράδειγμα, έλεγε στους φοιτητές του: «Η ουσιώδης επιλογή μιας αυτόνομης κοινωνίας ή της αυτονομίας δεν μπορεί να θεμελιωθεί. Είναι ένα είδος έσχατης, τελευταίας επιλογής».[5]

Καταλήγουμε, λοιπόν, και αυτό είναι το πρώτο βήμα του επιχειρήματός μου, στο συμπέρασμα ότι ο Καστοριάδης αρνιόταν τη δυνατότητα ενός –αδιαμεσολάβητου από απόφαση– περάσματος από το Είναι στο Δέον, από το περιγραφικό στο κανονιστικό. Τώρα, αν κανείς θεωρήσει, ενδεχομένως κάπως σχηματικά, αλλά κατά βάση σωστά, ότι η φιλοσοφία, ως προσπάθεια σύλληψης του κόσμου, αντιστοιχεί στο Είναι ή το περιγραφικό, ενώ η πολιτική, ως πράξη μετασχηματισμού του κόσμου προς την κατεύθυνση που κρίνουμε ως σωστή, αντιστοιχεί στο Δέον ή το κανονιστικό, θα συμπεράνει επίσης ότι, κατά τη γνώμη του Καστοριάδη, δεν υπάρχει και άμεσο πέρασμα από τη φιλοσοφία στην πολιτική. Και πράγματι, έτσι είναι. Σε μια συζήτηση με τους στοχαστές της ομάδας MAUSS, ο φιλόσοφος λέει κάτι πολύ χαρακτηριστικό για το θέμα μας: «Από τη στιγμή, λοιπόν, που δεν περιοριζόμαστε πια να ενατενίζουμε την ιστορία, αλλά δίνουμε στον εαυτό μας το δικαίωμα να έχει πολιτικές θέσεις (…) αυτό σημαίνει ήδη *την έξοδο* όχι μόνο *από τη φιλοσοφική ενατένιση* αλλά *και από την απλή διαπίστωση* μιας prima facie ισοδυναμίας όλων των κοινωνιών».[6]

Αν όμως έτσι έχουν τα πράγματα, πώς μπορεί να εξηγηθεί η αίσθηση που έχει κάθε προσεκτικός αναγνώστης του καστοριαδικού έργου ότι ο στοχασμός του είναι εξαιρετικά σφιχτοδεμένος και ενιαίος, ότι η μετάβαση από το ένα θέμα στο άλλο γίνεται πάντα ομαλά και ότι η φιλοσοφία του με την πολιτική του έχουν

στενότατη σχέση; Εξάλλου, αυτή η διαπίστωση πηγαίνει πέρα από μια απλή αίσθηση του αναγνώστη. Η *Φαντασιακή θέσμιση της Κοινωνίας* είναι ολοφάνερα, από άποψη θεματολογίας, ένα βιβλίο τόσο φιλοσοφικό, όσο και πολιτικό. Άλλωστε, ο Καστοριάδης σε ένα από τα πιο βαριά φιλοσοφικά του δοκίμια, στο οποίο προτείνει μια ριζική κριτική της παραδεδομένης μεταφυσικής και λογικής σκέψης, δίνει τον τίτλο «Η λογική των μαγμάτων και το ζήτημα της αυτονομίας». Είναι εντυπωσιακό: βλέπουμε, δια χειρός του ίδιου του φιλοσόφου, να συνδέονται η πιο σκληρή οντολογία με το πολιτικό πρόταγμα της αυτονομίας. Πώς μπορούμε, άραγε, να σκεφτούμε αυτή τη σύνδεση, σύμφωνα με τα όσα έχουμε ήδη πει;

Λαμβάνειν υπ' όψιν και επιτρέπειν/απαγορεύειν

Θα επιχειρήσω να απαντήσω σε αυτό το ερώτημα χρησιμοποιώντας μια έννοια και μια γραμμή σκέψης που υπάρχει ήδη στο έργο του Καστοριάδη. Προσωπικά θα προσπαθήσω όμως να την προεκτείνω προς μια άλλη κατεύθυνση.

Ανοίγω αναγκαστικά μια μικρή παρένθεση, για να φανεί από πού αντλώ αυτή την έννοια. Όπως είναι γνωστό, η βασική θέση του στοχαστή, που φαίνεται ήδη από τον τίτλο του θεμελιώδους έργου του, είναι ότι κάθε κοινωνία θεσμίζεται φαντασιακά, δηλαδή δημιουργώντας για τον εαυτό της έναν κόσμο φαντασιακών σημασιών που ντύνουν την ίδια, τα μέλη της και τον φυσικό κόσμο με νόημα. Αυτές οι νοηματικές επενδύσεις είναι φαντασιακές, δηλαδή δημιουργούμενες από το θεσμίζον κοινωνικό φαντασιακό. Αυτό σημαίνει επίσης ότι δεν είναι ορθολογικές, ούτε απορρέουν άνευ ετέρου από τα πράγματα. Αντιθέτως, πρόκειται για «τρελά», αυθαίρετα δημιουργήματα που ορίζουν τι σε κάθε κοινωνία θεωρείται ορθολογικό και τι όχι, τι ισχύει και τι όχι, τι έχει αξία και τι απαξία και, στο βάθος, τι θεωρείται πραγματικό και τι όχι.

Συνεπώς, οι κοινωνίες θεσμίζονται αυθαίρετα. Πιο σωστό είναι

όμως να πούμε ότι θεσμίζονται *σχεδόν* αυθαίρετα. Κι αυτό γιατί το κοινωνικό φαντασιακό οφείλει μέσα στη δημιουργική τρέλα του *να «λάβει υπ' όψιν»* κάποια minima που του επιβάλλονται από τον φυσικό κόσμο και τη φύση του ανθρώπου. Αυτά τα λειτουργικά minima, θεματοποιούνται από τον Καστοριάδη υπό τον όρο *πρώτη φυσική στιβάδα*. Όπως γράφει, η πρώτη φυσική στιβάδα είναι «αυτή η πάγια και σταθερή οργάνωση ενός μέρους του κόσμου, ομόλογη με την οργάνωση του ανθρώπου ως απλού εμβίου όντος (που είναι βέβαια δύο συμπληρωματικά μέρη του ίδιου συστήματος για έναν μετα-παρατηρητή, π.χ. για τον άνθρωπο που επιχειρεί να συγκροτήσει μια θεωρία γι' αυτό το σύστημα), (…) στην οποία ερείδεται η θέσμιση της κοινωνίας και την οποία αυτή η θέσμιση δεν μπορεί να αγνοήσει απλώς ούτε και να την κάμψει με έναν οποιοδήποτε τρόπο».[7]

Σημαντική είναι εδώ η λέξη *ερείδομαι* (s' étayer στα γαλλικά, sich anlehnen στα γερμανικά). Η φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας είναι αυθαίρετο δημιούργημα του συλλογικού ανωνύμου, του θεσμίζοντος κοινωνικού φαντασιακού. Είναι όμως δημιούργημα που *ακουμπάει σε*, *πατάει πάνω σε*, *στηρίζεται σε* ένα ελάχιστο δεδομένο που θέτει κάποια όρια στη θέσμιση.

Αξίζει να προσεχτεί ότι η πρώτη φυσική στιβάδα *δεν επιβάλλει* κάποια συγκεκριμένη θέσμιση, αλλά *απορρίπτει* θεσμίσεις που θα ήταν εντελώς δυσλειτουργικές και θα επέφεραν τον βιολογικό θάνατο των ανθρώπων και της κοινωνίας. Παραδείγματος χάρη, το ότι ο άνθρωπος οφείλει να λάβει ορισμένο αριθμό θερμίδων κάθε μέρα ανήκει στην πρώτη φυσική στιβάδα. Αυτό όμως δεν μας λέει *πώς* και *από πού* πρέπει να πάρει αυτές τις θερμίδες. Παρατηρώντας μάλιστα τις κοινωνίες, βλέπουμε πως συχνά ό,τι στη μία θεωρείται λιχουδιά στην άλλη προκαλεί αηδία.

Γι' αυτόν τον λόγο, ο Καστοριάδης γράφει συχνά ότι η πρώτη φυσική στιβάδα οφείλει απλώς να *ληφθεί υπ' όψιν* από το θεσμίζον φαντασιακό. Δεν του υπαγορεύει, όμως, τι θα θεσμίσει. Σημειώνει χαρακτηριστικά: «το φυσικό γεγονός μπορεί να παράσχει ένα στήριγμα ή ένα ερέθισμα γι' αυτή ή την άλλη θέσμιση της σημασίας· ένα βάραθρο όμως χωρίζει το στήριγμα ή

το ερέθισμα από την αναγκαία και ικανή συνθήκη».[8]

Η παρένθεση μόλις έκλεισε. Σε τι χρησίμευσε, όμως; Ε λοιπόν, πιστεύω ότι μπορούμε να σκεφτούμε τη σχέση περιγραφικού και κανονιστικού στον Καστοριάδη ως μια σχέση κατά την οποία το κανονιστικό *λαμβάνει υπ' όψιν* το περιγραφικό, ερείδεται κατά κάποιον τρόπο πάνω του, αλλά δεν επιβάλλεται από αυτό. Με άλλα λόγια, το πώς συλλαμβάνουμε τον κόσμο παίζει κάποιον ρόλο στη διατύπωση των προτάσεών μας για το πώς θα έπρεπε κατά τη γνώμη μας να είναι ο κόσμος. Το πρόταγμά μας πρέπει να *συνυπολογίσει* την περιγραφή μας, με διάφορους τρόπους. Πρώτα πρώτα, το πρόταγμά μας δεν μπορεί να προϋποθέτει πράγματα που σύμφωνα με την περιγραφή μας δεν ισχύουν. Απλοϊκό παράδειγμα, αλλά –ελπίζω– κατατοπιστικό: Αν η περιγραφή μας περιλαμβάνει μια επιθετική/καταστροφική ενόρμηση του ανθρώπου, δεν γίνεται το πρόταγμά μας να προϋποθέτει ότι οι άνθρωποι είναι άγιοι, προτείνοντας μια κοινωνία χωρίς νόμους, εκτός κι αν επιθυμούμε τη ζούγκλα. Αυτό, όμως, δεν μας λέει τίποτα για το πώς θα είναι αυτοί οι νόμοι, ποιος θα τους δημιουργεί, πώς θα εφαρμόζονται κ.λπ. Στην πραγματικότητα, σε ένα βαθύτερο επίπεδο, δεν μας λέει τίποτα ούτε καν για το αν θα πρέπει να επιθυμούμε μια κοινωνία και όχι μια ζούγκλα.

Συνεπώς, η επίδραση που έχει το περιγραφικό πάνω στο κανονιστικό, ή η φιλοσοφία πάνω στην πολιτική, είναι ότι η περιγραφή επιτρέπει ή απαγορεύει *λογικά*, κάποιες κανονιστικές προτάσεις. Επίσης, καθιστά ενδεχομένως κάποιες από τις κανονιστικές προτάσεις που επιτρέπονται λογικά περισσότερο ή λιγότερο εύλογες ή υλοποιήσιμες. Όμως η φιλοσοφία ή ο ορθολογισμός δεν μπορούν να υποδείξουν αυστηρά κάποια συγκεκριμένη πολιτική. Η επιλογή προϋποθέτει τη διαμεσολάβηση από κάποια αξία, από κάποια απόφαση. Συνελόντι ειπείν, δεν υπάρχει μονοσήμαντη ή αιτιακή σχέση μεταξύ περιγραφικού και κανονιστικού, αλλά σχέση ενός τύπου που θα ονομάσω «λαμβάνειν υπ' όψιν» ή «επιτρέπειν/απαγορεύειν».

Έχοντας πει αυτά, ας δούμε αν και πώς εφαρμόζεται η ιδέα που προτείνω στο έργο του Καστοριάδη. Ορίστε κάποιες από τις

βασικές περιγραφικές ιδέες του: το Είναι είναι Χρόνος, δηλαδή διαρκής ανάδυση και δημιουργία νέων ειδών και οντολογικών στιβάδων. Το Είναι είναι δηλαδή συνεχής αυτοαλλοίωση. Μια τέτοια οντολογική δημιουργία υπήρξε και η ταυτόχρονη δημιουργία κοινωνίας και ανθρώπου, δηλαδή του κοινωνικού φαντασιακού και της ατομικής ψυχής ως απερίσταλτης φαντασίας. Επίσης, η οντολογική δημιουργία είναι ριζική, δηλαδή μη αναγώγιμη στις προηγούμενες συνθήκες, οι οποίες μπορούν ενδεχομένως να είναι αναγκαίες αλλά όχι και επαρκείς. Ακόμη, το κοινωνικό φαντασιακό και η ατομική ριζική φαντασία, όντας και τα ίδια οντολογικές δημιουργίες, έχουν επιπλέον την ιδιότητα να μπορούν να δημιουργήσουν νέα οντολογικά είδη: το συλλογικό φαντασιακό δημιουργεί συνεχώς θεσμούς, όπως ο τροχός και η δημοκρατία, αξίες, όπως η ισότητα και η δικαιοσύνη, ενώ η ατομική φαντασία καλλιτεχνικά έργα , υπερρεαλιστικά ποιήματα και ταινίες.

Μάλιστα, αυτή η δημιουργία των θεσμίσεων δεν είναι προκαθορισμένη από κάποιον ντετερμινιστικό νόμο, ούτε αποτελεί μοναχικό έργο κάποιων πεφωτισμένων ηγετών, αντιθέτως πηγάζει από την ανώνυμη συλλογικότητα.

Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο, όπου η δημιουργία θεματοποιείται ως το βασικό χαρακτηριστικό του Είναι, αλλά και του ανθρώπου και της κοινωνίας, ο Καστοριάδης προτάσσει ως Δέον την αυτονομία και τη δημοκρατία, δηλαδή τις συνθήκες υπό τις οποίες, κατά τη γνώμη του, η δημιουργικότητα τόσο του υποκειμένου όσο και της συλλογικότητας μπορούν να ανθίσουν και να πραγματοποιήσουν ρητά και συνειδητά αυτό που ούτως ή άλλως συντελείται στην Ιστορία.[9] Κάθε κοινωνία αυτοθεσμίζεται, αυτοδημιουργείται, αυτοαλλοιώνεται ακόμη και αν δεν το ξέρει, ακόμη και αν προσπαθεί να το απωθήσει. Όμως, μας λέει ο φιλόσοφος, γιατί να προτιμήσουμε το απωθημένο, όταν μπορούμε να έχουμε το συνειδητό;

Θα έλεγα ότι η οντολογία του Καστοριάδη, η φιλοσοφία του, μας *επιτρέπει* να θέλουμε μια κοινωνία που δεξιώνεται την αυτοδημιουργία της. (Αν, παραδείγματος χάρη, η φιλοσοφία του

περιέγραφε τη δημιουργία ως αποκλειστικό προνόμιο κάποιων ειδικών, θα ήταν πολύ λιγότερο εύλογο, ίσως και λογικά αδύνατο να περιμένουμε από την κοινωνία να αυτομετασχηματιστεί συλλογικά, δημοκρατικά.) Αντίστοιχα, το πολιτικό του πρόταγμα της αυτονομίας *λαμβάνει υπ' όψιν* αυτή την οντολογία και δεν την αντικρούει, αλλά προσπαθεί να τονίσει κάποια χαρακτηριστικά της και να τα κάνει να ενσαρκωθούν σε πολιτικούς θεσμούς. Δεν πηγάζει όμως άνευ ετέρου από αυτή. Κάποιος άλλος θα μπορούσε να αποφασίσει, *ακόμη και αποδεχόμενος το περιγραφικό τμήμα της καστοριαδικής φιλοσοφίας*, ότι η αυτονομία είναι υπερβολικά επικίνδυνη ή, σε κάθε περίπτωση, ότι η προσωπική επιθυμία για εξουσία ή πλούτο αξίζει περισσότερο από τη συλλογική δημιουργικότητα.

Επίλογος

Νομίζω πως η τελευταία παράγραφος της *Φαντασιακής θέσμισης* είναι χαρακτηριστική για το θέμα που πραγματεύτηκα. «Επιδιώκουμε» το ξεπέρασμα της υπάρχουσας κοινωνίας «*γιατί το θέλουμε* και γιατί ξέρουμε ότι και άλλοι άνθρωποι το θέλουν, όχι γιατί έτσι είναι οι νόμοι της ιστορίας, τα συμφέροντα του προλεταριάτου ή το πεπρωμένο του είναι».[10] Κι ακόμη: «Τίποτα, όσο μακριά και αν κοιτάξουμε, δεν μας επιτρέπει να ισχυρισθούμε ότι ένας τέτοιος αυτομετασχηματισμός της ιστορίας είναι αδύνατος».[11] Αυτό σημαίνει με άλλα λόγια ότι, απ' όσο μπόρεσε να δει το περιγραφικό μας βλέμμα, ένα τέτοιο πρόταγμα δεν απαγορεύεται, δεν είναι παράλογο ή ασυνάρτητο. Κατά τ' άλλα, όμως, ούτε και επιβάλλεται. Ευτυχώς, γιατί έτσι είμαστε αυτόνομοι να διαλέξουμε εάν θέλουμε την αυτονομία.

Σημειώσεις:

1. Ο Α. Σχισμένος σωστά μου έχει επισημάνει ότι στον Καστοριάδη δεν έχουμε να κάνουμε με ένα κλειστό

κανονιστικό σχήμα, καθώς το πρόταγμα της αυτονομίας δεν είναι σε καμία περίπτωση ένας εκ των προτέρων δοσμένος κανόνας, αλλά κάτι που προκύπτει στην πορεία μέσα από την αυτόνομη δράση των ανθρώπων. Γι’ αυτόν τον λόγο, μου είχε αντιπροτείνει τον πράγματι ορθότερο όρο «προταγματικό». Στο παρόν κείμενο, όμως, θα διατηρήσω τον όρο «κανονιστικό», επιθυμώντας να συνδέσω τους προβληματισμούς μου για τον Καστοριάδη με γενικότερα φιλοσοφικά ζητήματα.

2. Δεν είμαι όμως σίγουρος ότι ο Kant μένει πιστός στις συνέπειες αυτής της θέσης, καθώς πιστεύω ότι εξαγάγει ένα Δέον (κατηγορική προσταγή) από το Είναι μας ως ελλόγων όντων.
3. Κορνήλιος Καστοριάδης, «Άτομο, Κοινωνία, Ορθολογικότητα, Ιστορία», στον τόμο *Ο θρυμματισμένος Κόσμος*, Αθήνα: ύψιλον, 1992, ιδίως σ. 70 κ.ε..
4. Ό.π., σ. 71.
5. Κορνήλιος Καστοριάδης, *Η ελληνική ιδιαιτερότητα*, τόμ. Γ, Αθήνα: Κριτική, 2011, σ. 97.
6. Κορνήλιος Καστοριάδης, *Δημοκρατία & Σχετικισμός*, Αθήνα: Στάσει Εκπίπτοντες, σσ. 27-28. Δική μου υπογράμμιση.
7. Κορνήλιος Καστοριάδης, *Η Φαντασιακή Θέσμιση της Κοινωνίας*, Αθήνα: Κέδρος 1981, σ. 335
8. Ό.π., σ. 330.
9. Επ’ αυτού, βλ. τις τελευταίες σελίδες της *Φαντασιακής θέσμισης* (ό.π., σ. 514 κ.ε.), αλλά και το Αλέξανδρος Σχισμένος και Νίκος Ιωάννου, *Μετά τον Καστοριάδη*, Αθήνα: Εκδόσεις Εξάρχεια, 2014, σ. 55.
10. Ό.π., σ. 516.
11. Ό.π., σ. 516-517.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 19

«Οι Αιματοβαμμένοι»: Εκατό Χρόνια Λενινιστικής Αντεπανάστασης

Φίλοι του Aron Baron
Μετάφραση: Δημήτρης Πλαστήρας, Επιμέλεια: Ιωάννα Μαραβελίδη

Εισαγωγή του βιβλίου *Bloodstained: One Hundred Years of Leninist Counterrevolution* (AK Press, 2017).

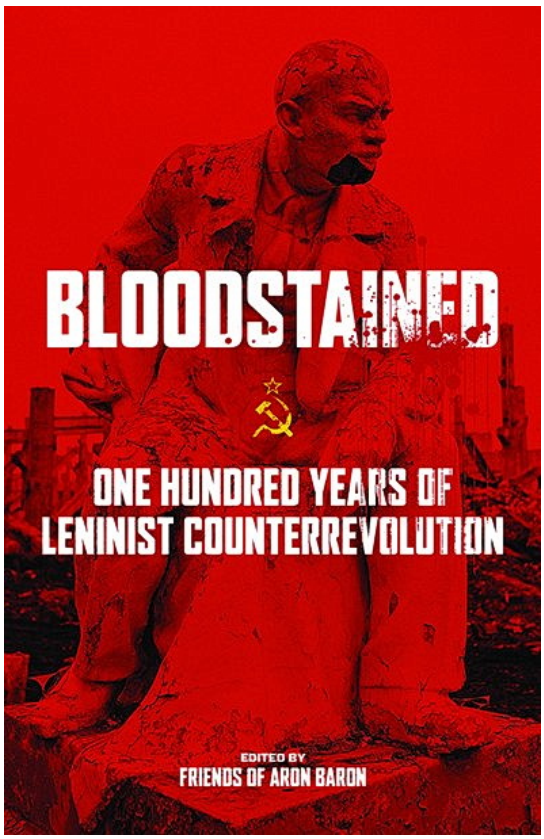
Η ιστορία μπορεί να μην τελείωσε, αλλά σίγουρα έγινε πιο παράξενη. Το κοινωνικό συμβόλαιο που κάποτε επέβαλε ο νεοφιλελευθερισμός -ένα κολλάζ οικονομικών ταχυδακτυλουργικών τρικ και οι πολιτικές τελετουργίες που χρειάστηκαν για να τα επιβάλλουν στην κοινωνία- έχει κουρελιαστεί με εκπληκτική ταχύτητα τα τελευταία χρόνια. Το αποτέλεσμα ήταν μια γρήγορη οικουμενοποίηση της επισφάλειας. Η αστάθεια και η αβεβαιότητα είναι σημαντικά κομμάτια των ζωών μας, που τις ζούμε σε έναν υποτιθέμενο κόσμο «μετα-αλήθειας» όπου οι βασικές προϋποθέσεις για την κατανόηση σχεδόν των πάντων μοιάζουν ελλιπείς – ή τουλάχιστον μοιάζουν να αλλάζουν με κάθε κύκλο ειδήσεων.

Αυτή η νέα πραγματικότητα είναι τόσο η αιτία όσο η συνέπεια της εκλογής του Ντόναλντ Τραμπ ως του 45ου προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών. Η προεκλογική του εκστρατεία εκμεταλλεύτηκε με επιτυχία τον φόβο και την απελπισία της κοινωνικής αποσύνθεσής μας, ανεβαίνοντας στην εξουσία με υποσχέσεις για τον τερματισμό της. Θα σταματούσε, όπως είπε, τη διάβρωση της φθίνουσας αίσθησης ασφάλειας και θα επανέφερε τη σιγουριά των ξεκάθαρων συνόρων (κρατικών και φυλετικών) και των σταθερών θέσεων εργασίας. Τα τραίνα θα έρχονταν στην ώρα τους.

Η επιτυχία του Τραμπ, ερχόμενη από το πολιτικό περιθώριο, έπιασε τους φιλελεύθερους των ΗΠΑ στον ύπνο. Οτιδήποτε άλλο

περά από τις τυπικές εκλογικές εναλλαγές μεταξύ αντιπροσώπων του ενός ή του άλλου κόμματος τους ήταν αδιανόητο. Ακόμα πιο βαθιά στο αριστερό φάσμα, υπήρξε μία κατάπληξη ανάμεσα σε πολλούς ριζοσπάστες, αλλά ίσως λιγότερο σοκ: τουλάχιστον είχαν τα θεωρητικά εργαλεία με τα οποία θα ανέλυαν τη κατάσταση – μετά το γεγονός.

Η Αριστερά δεν είναι λιγότερο ευάλωτη στην ιστορική αβεβαιότητα, ούτε καλύτερα προετοιμασμένη να τη συναντήσει ή να προβλέψει τι υπάρχει μετά. **Τελευταία, πολλοί ριζοσπάστες βρίσκονται στην ίδια κατάσταση αγκίστρωσης, όπως αυτήν που κινητοποίησε τους ψηφοφόρους του Τραμπ. Όταν ο δρόμος μπροστά είναι αβέβαιος, φαίνεται να σκέφτονται πως είναι ασφαλέστερο να πάνε πίσω, στο παρελθόν. Ψάχνουν για απαντήσεις στο δοκιμασμένο και στο πραγματικό -ακόμη και όταν αυτό το πραγματικό αποτελεί μια τεράστια ιστορική αποτυχία.** Έτσι, βλέπουμε μια επιστροφή σε σοσιαλδημοκρατικές στρατηγικές, πρώτα με τον «χλιαρό» σοσιαλισμό του Μπέρνι Σάντερς και πιο πρόσφατα με την αναγέννηση των Δημοκρατών Σοσιαλιστών της Αμερικής. Οι ψηφοφόροι στην Ευρώπη κατάλαβαν αρκετό καιρό πριν τη ματαιότητα της εκλογής δήθεν σοσιαλιστών για την επίβλεψη της καπιταλιστικής οικονομίας. Οι ΗΠΑ, ως συνήθως, απέτυχαν να διδαχτούν από τα λάθη των άλλων.

Bloodstained: One Hundred Years of Leninist Counterrevolution

Η εκατοστή επέτειος της Ρωσικής Επανάστασης, που αποτελεί και την αφορμή για τη συγγραφή αυτού του βιβλίου, έχει προσθέσει μία ακόμα επιπλέον στροφή παραδοξότητας στις εξελίξεις αυτές. Πολλοί βλέπουν την εκατονταετηρίδα σαν μια ευκαιρία να αποκαταστήσουν, ακόμη και να γιορτάσουν, ξεπερασμένες μορφές αυταρχικού κρατικού σοσιαλισμού. Είναι όμως ένας δύσκολος εορτασμός, επειδή είτε κάποιος θα πρέπει να αγνοήσει επιμελώς την ανθρώπινη καταστροφή που έθεσαν σε κίνηση οι Μπολσεβίκοι το 1917, είτε να προσπεράσει μία φαντασιακή γραμμή πέρα από την οποία, όπως λέει ο μύθος, η κομμουνιστική δυνατότητα εκτροχιάστηκε από κακούς ανθρώπους και προχώρησε προς τη γη των γκούλαγκ και της αναγκαστικής κολεκτιβοποίησης. Κρίνοντας από τις λίστες των πρόσφατων και προσεχών τίτλων, αριστεροί εκδοτικοί οίκοι σε όλον τον κόσμο επαναλαμβάνουν αυτές τις παραλείψεις και τα παραμύθια σε αμέτρητα βιβλία που εκθειάζουν τον Λένιν, επαναπροσδιορίσουν τους Μπολσεβίκους και επιχειρούν να διασώσουν το μαρξιστικό διαμάντι, που βρίσκεται

θαμμένο κάτω από ένα βουνό πτωμάτων.

Αν γινόταν λόγος απλά για την παλιά φρουρά και τους ένθερμους κομματικούς αξιωματούχους που αφηγούνται αυτές τις φαντασιώσεις, το παρόν βιβλίο θα ήταν αχρείαστο. Η επιρροή τους μειώνεται σταθερά και κάποια στιγμή θα πεθάνουν όλοι. Στους παράδοξους, όμως, και άστατους αυτούς καιρούς, ένας αριθμός νεαρών ανθρώπων έχουν ερωτευτεί φαντάσματα παλιών δικτατοριών, κοινοποιούν μιμήδια με τον «Κούκλο νεαρό Ιωσήφ Στάλιν» στα κοινωνικά τους μέσα και φοράνε επιδεικτικά καπέλα και μενταγιόν με το σφυροδρέπανο. Συχνά, υπάρχει μια ειρωνική πλευρά στα καινούρια μπολσεβίκικα μπιχλιμπίδια, όπως οι πάνκς προηγούμενων γενιών φορούσαν ναζιστικά σύμβολα. Όμως οι πανκς τουλάχιστον είχαν μία ωμή, μηδενιστική ειλικρίνεια: αναφέρονταν στον *τρόμο* πίσω από τα εμβλήματα για να δηλώσουν κάτι. Σήμερα οι καινούριοι, νεαροί κομμουνιστές είναι είτε πολύ περισσότερο αδαείς γύρω από την ιστορία που φέρουν οι χειρονομίες τους, είτε αντισταθμίζουν με πονηριά την τοποθέτησή τους με το να προσποιούνται πως δεν υπάρχει ουσία πίσω από την εικόνα, άρα ούτε και ευθύνη. Όλα αυτά υποδεικνύουν μία ακόμα πιο επιτακτική ανάγκη για αυτό το βιβλίο.

***

«Από όλες τις εξεγέρσεις της εργατικής τάξης», γράφει ο Κορνήλιος Καστοριάδης, «η Ρωσική Επανάσταση ήταν η μόνη που νίκησε. Και από όλες τις αποτυχίες της εργατικής τάξης ήταν η πιο ολοκληρωτική και αποκαλυπτική». Μπορεί να έχουμε μία ένσταση για τη λέξη «μόνη», αλλά το επιχείρημα του Καστοριάδη παραμένει: υπάρχει κάτι το σημαντικό να διδαχτούμε από τις δυνατότητες που η Ρωσική Επανάσταση δημιούργησε αλλά και κατέστρεψε. Η καταστροφή στη Ρωσία, αναφέρει, μας υποχρεώνει να αναλογιστούμε «όχι μόνο τις συνθήκες για μία προλεταριακή νίκη αλλά και το περιεχόμενο και την πιθανή μοίρα μίας τέτοιας νίκης, την εδραίωση και την εξέλιξή της», και το πιο σημαντικό, τους «σπόρους της αποτυχίας» που είναι εγγενείς σε κάποιες προσεγγίσεις της επαναστατικής στρατηγικής. Σύμφωνα με

τους Μαρξιστές-Λενινιστές, όταν μιλάμε για τη Ρωσική Επανάσταση, οι σπόροι αυτοί υπήρξαν εντελώς εξωτερικοί και «αντικειμενικοί»: η ήττα των μεταγενέστερων επαναστάσεων στην Ευρώπη, η ξένη παρέμβαση και ένας αιματηρός εμφύλιος πόλεμος. Η ιστορική σημασία αυτών των παραγόντων είναι αδιαμφισβήτητη και σε γενικές γραμμές εκτός θέματος. Το πραγματικό ερώτημα, όπως σημειώνει ο Καστοριάδης, είναι το «γιατί η Επανάσταση ενώ υπερίσχυσε των εξωτερικών εχθρών, κατέρρευσε εκ των έσω».

Για να δοθεί μία απάντηση σε αυτό, χρειαζόμαστε αυτό που ο Maurice Brinton αποκαλεί, στον πρόλογο του βιβλίου της Ida Mett, *Η Κομμούνα της Κροστάνδης,* μία νέα, γνήσια *σοσιαλιστική* ιστορία. «Αυτό που εννοείται σήμερα ως σοσιαλιστική θεωρία», σύμφωνα με τον Brinton, «είναι συχνά ένα ανεστραμμένο είδωλο της αστικής ιστοριογραφίας, ένα φιλτράρισμα του εργατικού κινήματος μέσα από τυπικές αστικές μεθόδους σκέψης». Η κρατική-σοσιαλιστική αγιογραφία, με όλες της τις Λενινιστικές, Τροτσκιστικές, Μαοϊκές και Σταλινικές εκδοχές, αποτελεί απλά ένα ισχνά συγκαλυμμένο, παρωχημένο όραμα για «τους σπουδαίους άνδρες» του παρελθόντος, με τους βασιλιάδες, τις βασίλισσες και τους προέδρους να αντικαθίστανται από επαναστάτες «ιδιοφυείς ηγέτες», λαμπρούς στρατηγούς που οδήγησαν τις μάζες στη νίκη -ή που θα το είχαν κάνει αν δεν είχαν επέμβει οι «αντικειμενικοί παράγοντες», που παραδόξως το κάνουν πάντα.

Η ανθολογία αυτή είναι μία προσπάθεια να συμβάλουμε σε αυτή τη νέα ιστορία. Αποτελεί, ακολουθώντας ξανά τον Brinton, μία ιστορία των ίδιων των μαζών, γραμμένη όσο είναι δυνατόν, από τη δική τους οπτική, όχι από αυτή των αυτοαποκαλούμενων αντιπροσώπων τους. Συγκεντρώσαμε έργα που γράφτηκαν καθ'όλη τη διάρκεια του τελευταίου αιώνα, από το 1922 ως το 2017, και εξυπηρετούν δύο σκοπούς.

Ο πρώτος είναι να αποκαλυφθεί η ***ζωντανή επανάσταση*** κάτω από τους μύθους που οι Μπολσεβίκοι και οι διάδοχοί τους, του κρατικού-σοσιαλισμού, διόγκωσαν ώστε να νομιμοποιήσουν τις, διαφορετικά, αδικαιολόγητες πράξεις τους. Η ζωντανή επανάσταση είναι η προοπτική που ενυπάρχει σε κάθε κινητοποιημένο

πληθυσμό. Είναι αυθύπαρκτη, δεν διακηρύσσεται, δεν αποδίδεται ή νομοθετείται ώστε να υπάρξει. Και είναι μία ισχυρή δύναμη. Το αρχικό στάδιο της Ρωσικής Επανάστασης, από τον Φεβρουάριο ως τον Οκτώβριο, είναι γνωστό για την έλλειψη αιματοχυσίας. Όταν οι μάζες ξεσηκώνονται ως ένα σώμα, δεν υπάρχει δύναμη που να μπορεί να τους αντισταθεί. Δημιουργούν νέες επαναστατικές φόρμες, συμφωνημένες πρακτικές που μπορεί να πάρουν ή όχι θεσμική μορφή. Αυτές οι πρακτικές, που συνένωσαν τη Ρωσία σε σοβιέτ, εργοστασιακές επιτροπές και συνεταιρισμούς, αποτελούν τις εμβρυϊκές δομές μέσα από τις οποίες μία νέα κοινωνία μπορεί να οργανωθεί.

Μία σοσιαλιστική ή αναρχική ιστορία πρέπει επίσης να στοχεύει στην αναζήτηση των σπόρων της αποτυχίας σε κάθε επανάσταση. Αυτοί ανήκουν και στις μάζες. Η κατηγορία για την «παρακμή» της Ρωσικής Επανάστασης μπορεί, και έχει διαχυθεί ευρέως. Παρ'όλα αυτά, δημιουργώντας απλά σκιάχτρα των προδοτών της επανάστασης -με τον Στάλιν να είναι ο πλέον γνωστός, ιδιαίτερα για τους Λενινιστές και τους Τροτσκιστές, που αναζητούν τη δική τους άφεση- παραγνωρίζεται το γεγονός πως οι μάζες μπορούν να έχουν προδοθεί εξαρχής. Πίστεψαν σε όμορφα ψέμματα και ξεσηκωτικές ρητορείες. Απέτυχαν να αντισταθούν σε κρίσιμες στιγμές, ή όταν τελικά το έκαναν δεν έφτασαν μακριά. Παρέδωσαν λίγο-λίγο τη δύναμη που *αυτές* κατέκτησαν και επέτρεψαν στους εχθρούς τους να δημιουργήσουν μία πολύ διαφορετική εξουσία πάνω τους.

Υπάρχει λόγος που ο Λένιν μπορούσε να λέει πως το Οκτωβριανό πραξικόπημα ήταν «ευκολότερο από το σήκωμα ενός φτερού»: ο δρόμος ήταν ήδη ανοιχτός και το κράτος είχε ήδη ηττηθεί. Δεν υπήρχε τίποτα να ανετραπεί. Οι μάζες είχαν ήδη κάνει την επανάσταση και οι Μπολσεβίκοι δεν είχαν παρά να πατήσουν πάνω στα ερείπια και να μπουν στα εγκαταλειμμένα παλάτια των καταπιεστών. Το γεγονός και μόνο πως μπορούσαν να το κάνουν αποτελεί μία προειδοποίηση και ένα μάθημα που οι συγγραφείς αυτής της συλλογής μεταφέρουν με πολλούς τρόπους.

Οι μορφές της γνήσιας επανάστασης και οι τρόποι με τους

οποίους αυτή καταλύθηκε δια της βίας από τον Λένιν και τους συντρόφους του είναι τα κύρια σημεία αυτού του βιβλίου. Αν υπάρχει μια ελαφρώς μεγαλύτερη έμφαση στο δεύτερο είναι γιατί οι αναρχικοί, οι συμβουλιακοί κομμουνιστές και οι αντικρατιστές μαρξιστές στις σελίδες που ακολουθούν α) έχουν μία εγγενή πίστη σε αυτό που η Έμμα Γκόλντμαν αποκαλεί «δημιουργική ιδιοφυΐα των ανθρώπων» και β) διστάζουν να περιγράψουν τις λεπτομέρειες μίας μελλοντικής κοινωνίας, που μένει να γεννηθεί μέσα από συνθήκες και προκλήσεις που δεν μπορούμε να προβλέψουμε. Οι πραγματικές επαναστάσεις δεν στήνονται ποτέ, δεν συμβαίνουν σύμφωνα με κάποιο χρονοδιάγραμμα ενός θεωρητικού και σπανίως χρειάζονται βοήθεια για να δρομολογηθούν. Παρότι το γεγονός αυτό είναι ξεκάθαρο στο σύνολο του βιβλίου, υπάρχει ακόμη ένα κρίσιμο σημείο στο τι συμβαίνει μετά, στις παγίδες και στα εμπόδια, σε όλα όσα μπορούν να πάνε λάθος.

Ο Ρούντολφ Ρόκερ ανιχνεύει τη γενεαλογία των παραγόντων που οδήγησαν στην αποτυχία της Ρωσικής Επανάστασης μέσα από τις συχνά προφητικές συζητήσεις της 1ης Διεθνούς και πίσω στα τέλη του 18ου αιώνα. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς, των οποίων τις ιδέες προσάρμοσε ο Λένιν, δανείστηκαν τη θεωρία τους για την επανάσταση από τους Ιακωβίνους και τις εξουσιαστικές μυστικές ομάδες της Γαλλικής Επανάστασης. Ιδιαιτέρως, αναφέρει ο Ρόκερ, βασίστηκαν πάνω σε παραμορφωμένες αστικές εξιστορήσεις αυτών των μορφών. Το μαρξιστικό πλαίσιο περί *δικτατορίας του προλεταριάτου* που προέκυψε αποτελεί «τη δικτατορία ενός συγκεκριμένου κόμματος που αξιώνει για τον εαυτό του το δικαίωμα να μιλά για αυτή την τάξη». Δεν είναι «παιδί του εργατικού κινήματος αλλά μία θλιβερή κληρονομιά της αστικής τάξης… συνδεδεμένη με μία δίψα για πολιτική εξουσία». Ο Ρόκερ αντιπαραβάλλει σε αυτό το πλαίσιο την «οργανική ύπαρξη» και τη «φυσική μορφή οργάνωσης… από τα κάτω προς τα πάνω» που το ίδιο το εργατικό κίνημα διαμορφώνει μέσα από τον αγώνα: συμβούλια και επιτροπές δικτυωμένα σε σταθερές, μη-ιεραρχικές ομοσπονδίες.

Ο Λουίτζι Φάμπρι βλέπει και αυτός αστικές ρίζες στη λενινιστική ιδεολογία, «έναν τρόπο σκέψης, τυπικό για αφεντικά». Γράφοντας αμέσως μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση, ο Φάμπρι πέρασε μέσα από τις αμέτρητες παραποιήσεις του αναρχισμού που ακόμα και η πρώιμη Μπολσεβίκικη προπαγάνδα προωθούσε – και που οι κρατικοί σοσιαλιστές ακόμη προωθούν – για να αποκαλύψει τις κύριες ιδέες που «διαχωρίζουν τους αυταρχικούς από τους ελευθεριακούς κομμουνιστές». Το «θανάσιμο λάθος» του Λένιν και της παρέας του ήταν η πίστη τους πως χτίζοντας ένα πανίσχυρο κράτος θα κατάφερναν με κάποιον τρόπο να κάνουν το ίδιο το κράτος να εξαφανιστεί, κάτι που αποτελεί προϋπόθεση του κομμουνισμού σύμφωνα με τους μαρξιστές και τους αναρχικούς.

Για τον Φάμπρι, όπως και για τους περισσότερους συγγραφείς στο βιβλίο αυτό, «το κράτος είναι κάτι περισσότερο από ένα αποτέλεσμα ταξικών διαχωρισμών· αποτελεί, ταυτόχρονα, τον δημιουργό προνομίων, δημιουργεί δηλαδή νέους ταξικούς διαχωρισμούς». Επιπλέον, «δεν θα πεθάνει, αν δεν καταστραφεί εσκεμμένα, όπως και ο καπιταλισμός δεν θα πεθάνει, αν δεν θανατωθεί μέσω της απαλλοτρίωσης». Ή όπως το θέτει ο Iain McKay στην ανάλυσή του για ένα από τα πιο διάσημα βιβλία του Λένιν:

> *«Η Ρωσική Επανάσταση δείχνει πως δεν ήταν μία περίπτωση Κράτους και Επανάστασης αλλά Κράτους ή Επανάστασης».*

Οι λενινιστικές διαστρεβλώσεις εναντίον άλλων επαναστατικών παραδόσεων δεν έχουν αλλάξει ιδιαίτερα τον τελευταίο αιώνα. Ο Φάμπρι και άλλοι συγγραφείς της εποχής της Ρωσικής Επανάστασης, όντας και αυτόπτες μάρτυρες και κοντινοί παρατηρητές, στρέφουν την προσοχή μας σε αυτά που οι μη-Μπολσεβίκοι αγωνιστές πολεμούσαν να επιτύχουν. Μας δίνουν επίσης μία πιο ξεκάθαρη εικόνα των πιθανών μορφών της ανθρώπινης απελευθέρωσης που απέκλεισαν με μεθοδικότητα οι Μπολσεβίκοι. Αρκετά δοκίμια στις επόμενες σελίδες μας δίνουν λεπτομερείς καταγραφές των μεθόδων που το νεοφυές κράτος

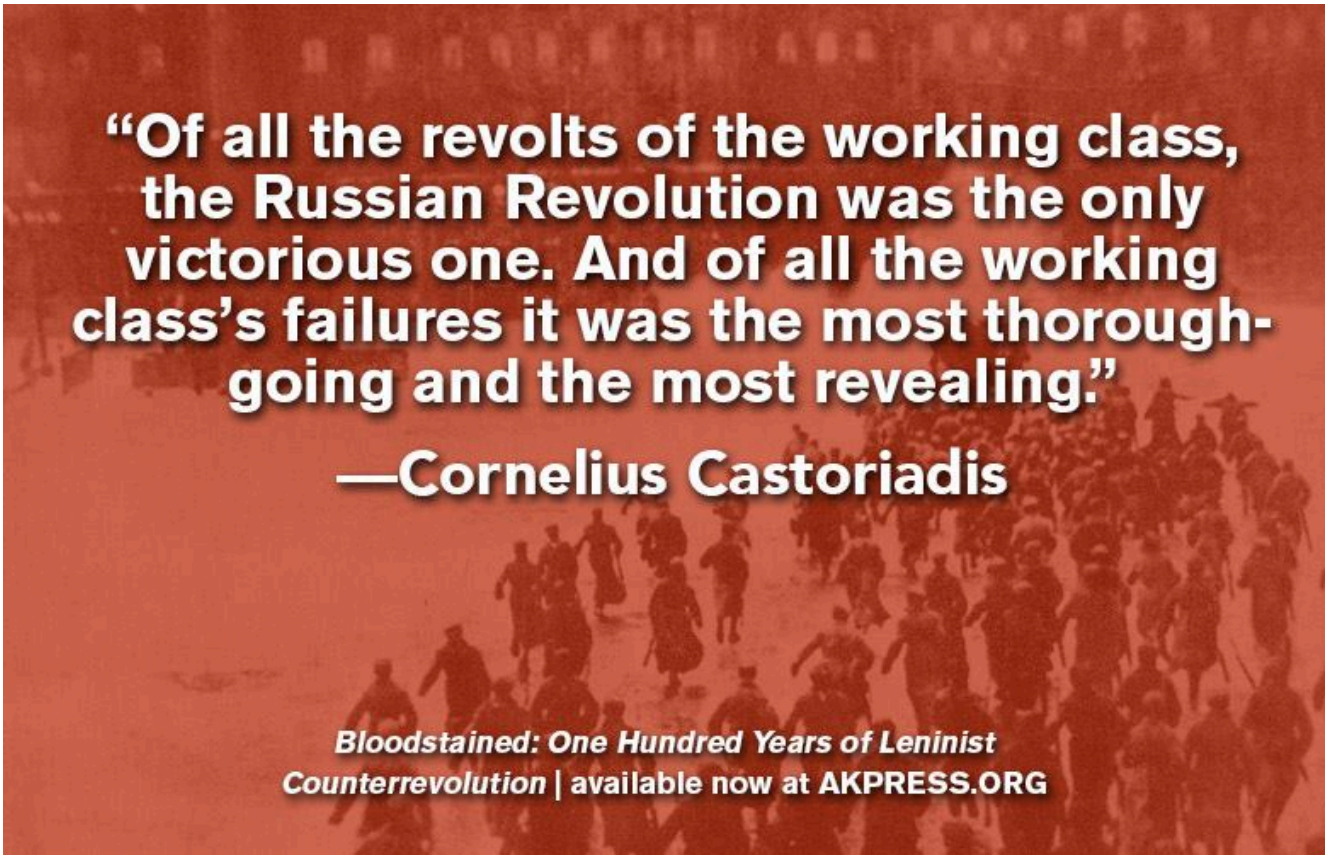
χρησιμοποίησε για να το επιτύχει.

Ο Maurice Brinton και η Ida Mett εστιάζουν στη σφαγή της Κροστάνδης, ένα από τα καθαρότερα παραδείγματα του πώς απλοί άνθρωποι, εργάτες και ναύτες στην προκειμένη περίπτωση, θέλησαν να προχωρήσουν την επανάσταση πέρα από τις ξεπερασμένες αστικές πολιτικές και οικονομικές φόρμες που επέβαλε ο Λένιν, αντικρίζοντας έτσι τα όπλα και τις ξιφολόγχες του Κόκκινου Στρατού του Τρότσκι. Ο Barry Pateman περιγράφει τους πολλούς αφοσιωμένους επαναστάτες που κατέληξαν στις «κομμουνιστικές» φυλακές, όπως και τα δίκτυα αλληλεγγύης που προσπάθησαν να τους ελευθερώσουν. Ο Iain McKay χαρτογραφεί το αναπτυσσόμενο (παρά μαραζωμένο) Σοβιετικό Κράτος καθώς απορροφούσε τον έναν μετά τον άλλο τους δημοκρατικούς και ομοσπονδιακούς θεσμούς, που είχαν δημιουργήσει οι μάζες στη Ρωσία και που αποτελούσαν απειλή στην αναπτυσσόμενη δικτατορία. Ο Otto Rühle περιγράφει τις καταστροφικές συνέπειες του Λενινισμού όταν αυτός εξήχθη στην Ευρώπη. Η επιρροή του Λένιν, λέει ο Rühle, δεν ήταν απλά ένα εμπόδιο στους επαναστατικούς αγώνες των Ευρωπαίων εργατών, αλλά προσέφερε και το μοντέλο για τον φασισμό της Ιταλίας και της Γερμανίας. «Όλα τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του φασισμού υπήρχαν στο δόγμα του, στη στρατηγική του, στον κοινωνικό του ‘σχεδιασμό’ και στην τέχνη του να αντιμετωπίζει τους ανθρώπους… Αυθεντία, εξουσία, δύναμη εξασκούμενη από τη μια πλευρά, και οργάνωση, πειθαρχία, υποταγή από την άλλη -αυτή ήταν η λογική του».

Τελικά όμως, οι διαφορές μεταξύ της Μπολσεβίκικης δικτατορίας και των πολλών αριστερών επικριτών της καταλήγει σε διαφορετικές ιδέες για το γιατί και το πώς γίνονται οι επαναστάσεις. Για τους Ρώσους αναρχικούς, φυσικά, ο απόλυτος διαχωρισμός που έκανε ο Λένιν των θεωρητικών, κομμουνιστικών απώτερων σκοπών από τα άμεσα, καταπιεστικά μέσα ήταν από μόνος του μία εγγύηση επαναστατικής αποτυχίας. Η ίδια η λέξη κομμουνισμός -σχετική με την κοινότητα, τα κοινά και το κοινοτικό- υπονοεί ένα εμφανές και πρακτικό σύνολο πολιτικών

κατευθυντήριων γραμμών, μία μαχητική ηθική. Όμως ο Νέστορ Μαχνό, που οργάνωσε δυνάμεις για να αντισταθούν και στον Κόκκινο και στον Λευκό στρατό στην Ουκρανία, σημειώνει πως οι επίσημοι στο 14ο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος, που έγινε οχτώ χρόνια μετά από την άνοδο στην εξουσία των Μπολσεβίκων, συμφώνησαν πως η λέξη «ισότητα» έπρεπε να αποφεύγεται σε όλα εκτός από αόριστες συζητήσεις περί μακρινών κοινωνικών σχέσεων· δεν είχε καμιά θέση στο Κομμουνιστικό παρόν.

Η Έμμα Γκόλντμαν και ο Αλεξάντερ Μπέρκμαν μετανάστευσαν στη Ρωσία το 1919. Παρότι ο άμεσος λόγος πίσω από το ταξίδι τους ήταν η απέλαση, επέστρεψαν στην πατρίδα τους με μεγάλες προσδοκίες και με θέληση να συμμετάσχουν στην οικοδόμηση μίας νέας κοινωνίας. Μέσα σε δύο χρόνια, οι ελπίδες τους διαψεύστηκαν. Έφυγαν τον Δεκέμβριο του 1921, γράφοντας και οι δύο τους λίγο αργότερα, καταδικαστικά βιβλία για τις εμπειρίες τους (*Η Ρωσική Τραγωδία* του Μπέρκμαν και *Η Απογοήτευσή μου στη Ρωσία* της Γκόλντμαν). Αυτές οι εμπειρίες, που εκτείνονταν από την επιθυμία του να δουν επαναστατικές ενέργειες να γίνονται σε μαζική κλίμακα, μέχρι τον τρόμο να τις βλέπουν να καταστρέφονται, δίνουν μια κοφτερή οπτική στα αποσπάσματα που συμπεριλάβαμε εδώ, μία απόλυτη αντίθεση μεταξύ δύο ανταγωνιστικών οραμάτων κοινωνικού μετασχηματισμού.

«Η Μπολσεβίκικη ιδέα», γράφει ο Μπέρκμαν, ήταν «πως η Κοινωνική Επανάσταση πρέπει να διευθύνεται από ένα ειδικό προσωπικό, που απολαμβάνει δικτατορικές εξουσίες». Αυτό δεν υπονοούσε μόνο μία βαθιά δυσπιστία προς τις μάζες αλλά και μια προθυμία του να ασκηθεί βία εναντίον τους, μία παρατήρηση που δεν προκαλεί καμιά έκπληξη σε εμάς σήμερα, αλλά μία σοκαριστική διαπίστωση για πολλούς την εποχή της Ρωσικής Επανάστασης. Ο Μπέρκμαν προχωράει παραθέτοντας τον Μπολσεβίκο θεωρητικό Νικολάι Μπουχάριν: «Προλεταριακός εξαναγκασμός σε όλες του τις μορφές… ξεκινώντας από συνοπτικές εκτελέσεις και καταλήγοντας σε καταναγκαστική εργασία, είναι μια μέθοδος αναδιαμόρφωσης του ανθρώπινου υλικού της καπιταλιστικής εποχής προς την κομμουνιστική ανθρωπότητα».

Ο καταναγκασμός ήταν αναγκαίος αφού οι Μπολσεβίκοι ισχυριζόταν πως ήδη γνώριζαν τον δρόμο που έπρεπε να πάρει η επανάσταση, ακόμη και αν οι εργάτες και οι αγρότες κινούνταν σε διαφορετική κατεύθυνση. Ο Λένιν χρησιμοποίησε ένα μαρξιστικό βιβλίο κανόνων. Η προφανής του ευελιξία και οι συχνά αντικρουόμενες θέσεις του δεν είχαν να κάνουν με την ευρύτητα

του πνεύματός του αλλά με την εμμονική του προσήλωση, που του επέτρεπε να πει ό,τι ήταν απαραίτητο για να πετύχει τον στόχο του. Ήταν, όπως το έθεσε η Έμμα Γκόλντμαν, «ένας επιδέξιος ακροβάτης… ικανός στο να ισορροπεί ακόμα και στα στενότερα όρια». Αφού τον συνάντησε, ήταν πεπεισμένη πως «ο Λένιν είχε πολύ μικρή εκτίμηση στην Επανάσταση και… ο Κομμουνισμός ήταν πολύ μακρινό πράγμα για αυτόν». Αντίθετα, το «συγκεντρωτικό πολιτικό Κράτος ήταν ο θεός του Λένιν, μπροστά στον οποίο όλα τα άλλα έπρεπε να θυσιαστούν».

Για την Γκόλντμαν, η επανάσταση εξαρτιόταν περισσότερο από την «κοινωνική συνείδηση» και την «μαζική ψυχολογία» των Ρώσων εργατών και χωρικών παρά από τις δήθεν αντικειμενικές συνθήκες, τουλάχιστον εκείνες που ήταν γραμμένες στο μαρξιστικό βιβλίο κανόνων. Στην αρχή, ο Λένιν δεν είχε άλλη επιλογή από το να ανεχθεί τις λαϊκές εκείνες δυνάμεις που «μετέφεραν την Επανάσταση σε όλο και ευρύτερα κανάλια» τα οποία δεν βρίσκονταν υπό τον έλεγχο των Μπολσεβίκων. «Όμως μόλις το Κομμουνιστικό Κόμμα ένοιωσε πως ήταν αρκετά ισχυρό στα κυβερνητικά ηνία, άρχισε να περιορίζει το εύρος της λαϊκής δραστηριότητας». Ήταν αυτή η επιθυμία του να κρατηθεί όλη η εξουσία στα χέρια του Κόμματος, στην υποτιθέμενη εμπροσθοφυλακή του προλεταριάτου, που εξηγεί σύμφωνα με την Γκόλντμαν, «όλες τους τις επόμενες πολιτικές, τις αλλαγές των πολιτικών, τους συμβιβασμούς και τις οπισθοχωρήσεις τους, τις μεθόδους καταστολής και διώξεων, την τρομοκρατία και την εξόντωση όλων των υπόλοιπων πολιτικών απόψεων».

***

Όπως έχουμε αναφέρει, μία συνηθισμένη δικαιολογία για τον εκφυλισμό της Ρωσικής Επανάστασης σε ένα από τα πιο καταπιεστικά καθεστώτα της σύγχρονης ιστορίας είναι πως ο Εμφύλιος Πόλεμος απαιτούσε αυστηρή πολιτική πειθαρχία και βαριά οικονομικά μέτρα. Ο «πολεμικός κομμουνισμός» ήταν θεωρητικά η μοναδική ελπίδα της επανάστασης. Θα συγχωρήσουμε τους αναγνώστες μας αν αυτό τους θυμίσει τους ισχυρισμούς των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων πως ήταν απαραίτητο να

καταστρέψουν ένα βιετναμέζικο χωριό, ώστε να το σώσουν. Όπως όμως σημειώνει ο Iain McKay, τα πιο χαρακτηριστικά στοιχεία του πολεμικού κομμουνισμού -διεύθυνση εργοστασίων από ένα άτομο, κεντρικές οικονομικές δομές δανεισμένες από τον καπιταλισμό, καταστροφή των σοβιέτ- «όλα αυτά συνέβησαν πριν την εκδήλωση του Εμφύλιου Πόλεμου στα τέλη του Μάη του 1918».

Το ίδιο ισχύει και για τον Κόκκινο Τρόμο, την περίοδο της πολιτικής καταστολής και των μαζικών δολοφονιών που εξαπέλυσαν οι Μπολσεβίκοι για να εξουδετερώσουν φαινομενικά τους εχθρούς της επανάστασης. Ο «τρόμος», εδώ δεν είναι ένας χαρακτηρισμός που χρησιμοποίησαν οι αποτροπιασμένοι ιστορικοί μετά το γεγονός· ο Λένιν και ο Τρότσκι αγκάλιασαν αυτόν τον όρο για να περιγράψουν τις απάνθρωπες πολιτικές τους εκείνη την περίοδο. Ο Λένιν πέθανε αρκετά νωρίς ώστε να μη χρειαστεί να απαντήσει για αυτές. Ο Τρότσκι από την άλλη, πέρασε μεγάλο μέρος της ζωής του υπεκφεύγοντας των ευθυνών του για το πώς κατάντησε η επανάσταση. Μόνος του σχεδόν δημιούργησε ένα ολόκληρο νέο είδος πολιτικών δικαιολογιών, εδραιώνοντας την πρακτική του να κατηγορείται ο Στάλιν λίγο-πολύ για όλα. Για οτιδήποτε άλλο που δεν μπορούσε να «φορτώσει» στον Στάλιν, σύμφωνα με τον Paul Mattick, κατηγορούσε την **ιστορική αναγκαιότητα**, παρουσιάζοντας τον πρώιμο Μπολσεκιβισμό ως ένα είδος «απρόθυμου τέρατος, που βασάνιζε και σκότωνε από αυτοάμυνα».

Το πρόβλημα, λέει ο Mattick, είναι πως δεν υπήρχε σχεδόν τίποτα στον Σταλινισμό που να μην υπάρχει στον Λενινισμό και στον Τροτσκισμό. Ενώ μπορεί να υπάρχουν διαφορές στον συνολικό αριθμό θυμάτων που μπορεί να διεκδικήσει ο καθένας τους, αυτό είχε να κάνει λιγότερο με τις «δημοκρατικές κλίσεις» του Λένιν όσο με τη σχετική του αδυναμία, την «αδυναμία του να εξοντώσει όλες τις μη Μπολσεβίκικες οργανώσεις με μιας». Και ήταν όλοι οι μη-Μπολσεβίκοι που βρέθηκαν στο στόχαστρο, όχι μόνο αποκλειστικά οι Λευκοί αντιδραστικοί, μη εξαιρουμένου και αυτών που πρόσφατα πολέμησαν δίπλα στους Μπολσεβίκους, ανεξάρτητα από τις πολιτικές τους πεποιθήσεις.

«Όπως και ο Στάλιν, ο Λένιν κατέτασσε τα θύματά του κάτω από

τον όρο ‘αντεπαναστάτης’». Το κύριο όργανο που ήταν επιφορτισμένο με την εκτέλεση των κατασταλτικών εντολών του Λένιν, η Τσέκα (Πανρωσική Έκτακτη Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Αντεπαναστάσεως και του Σαμποτάζ), δημιουργήθηκε εβδομάδες μόλις μετά την άνοδο των Μπολσεβίκων στην εξουσία. «Τα απολυταρχικά χαρακτηριστικά του Μπολσεβικισμού του Λένιν συσσωρεύονταν με τον ίδιο ρυθμό με τον οποίο ο έλεγχος και η αστυνόμευση μεγάλωνε». Πρακτικά, το μεγαλύτερο μέρος του Ρωσικού πληθυσμού – από αναρχικούς και κοινωνικούς επαναστάτες εώς εργάτες σε απεργία, ναύτες που ζητούσαν την δημοκρατική επιλογή των αξιωματικών τους και εώς ολόκληρη την αγροτική τάξη – θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν αντεπαναστάτες. Παρ’όλα αυτά, όπως παρατηρεί ο Mattick:

> *«Αν κάποιος θέλει να χρησιμοποιήσει τον όρο, η «αντεπανάσταση» στην Ρωσία του 1917 ήταν πιθανώς εγγενής της ίδιας της Επανάστασης, μέσω της ευκαιρίας που προσέφερε στους Μπολσεβίκους να επαναφέρουν μια κεντρικά κατευθυνόμενη κοινωνική τάξη για τη διαιώνιση του καπιταλιστικού διαχωρισμού των εργατών από τα μέσα παραγωγής και την επακόλουθη αποκατάσταση της Ρωσίας, ως ανταγωνιστικής ιμπεριαλιστικής δύναμης».*

Στην εκατονταετηρίδα της Ρωσικής Επανάστασης, αν υπάρχει κάτι που ελπίζουμε να πάρετε από αυτό το βιβλίο, είναι το γεγονός πως όλοι αυτοί οι δημοσιευμένοι πανηγυρικοί λόγοι για τον Λένιν και τον Τρότσκι, όλα τα κόμματα που αντιγράφουν τυράννους, όλα τα εγκώμια προς τους «ιδιοφυείς ηγέτες» στην εμπροσθοφυλακή των Ρωσικών μαζών – όλες αυτές οι τιμές δοξάζουν τους πραγματικούς αντεπαναστάτες της ιστορίας, τους *καταστροφείς* των επαναστάσεων, τους ανθρώπους με καρδιές δεσμοφυλάκων και δημίων.

«Η ιστορία, όμως, του πώς η Ρωσική εργατική τάξη διαλύθηκε δεν είναι θέμα για εσωτερική συζήτηση μεταξύ πολιτικών κλικών», γράφει ο Brinton. «Η κατανόηση του τι συνέβη είναι απαραίτητη για κάθε σοβαρό σοσιαλιστή. Δεν είναι απλή δουλειά αρχείου».

Αν ήταν, για να παραφράσουμε τον Μαρξ, αυτοί οι νεκροί τύραννοι δεν θα βάραιναν ακόμη σαν εφιάλτες τον νου των ζωντανών. Για κάποιον ανεξήγητο λόγο, Μαρξιστικά-Λενινιστικά και Τροτσκιστικά κόμματα υπάρχουν ακόμη. Ακόμη και αν δεν είναι μέλη τέτοιων κομμάτων, πολλοί ριζοσπάστες έχουν ενηλικιωθεί πολιτικά σε ένα μαρξιστικό περιβάλλον, που πάσχει από μία διχασμένη προσωπικότητα που κανένας διάλογος δεν θα καταφέρει να θεραπεύσει.

Από τον σχηματισμό της Κομιντέρν και μετά, χιλιάδες έχουν εγκαταλείψει τα τοπικά Κομμουνιστικά Κόμματα κατά κύματα, ανήμποροι να αντέξουν αυτή ή την άλλη νέα προδοσία. Αυτοί που παρέμειναν, σχημάτισαν εξαιρετικά σκληρούς πυρήνες, αλλά ακόμη και αυτοί που έφυγαν έπρεπε με κάποιον τρόπο να δικαιολογήσουν τη σχέση τους με μία αιματοβαμμένη κληρονομιά.

Δυστυχώς, όλα τα μαλακά, μονωτικά επίπεδα «Δυτικού Μαρξισμού» στον κόσμο δεν μπορούν να καλύψουν το Λενινιστικό μπιζέλι κάτω από τα στρώματα. Κανένας αριθμός «επιστροφών» στον Μαρξ – ή ακόμη καλύτερα, στον πρώιμο Μαρξ – δεν μπορεί να δραπετεύσει από τον έμφυτο τρόμο που υπάρχει στον πυρήνα κάθε ενός ξεχωριστά υπαρκτού σοσιαλιστικού καθεστώτος. Κάθε φορά που ο μαρξισμός φιλτράρεται μέσα από κρατικο-κεντρικά μοντέλα κοινωνικής αλλαγής, τα αποτελέσματα κυμαίνονται από κακά ως αποτρόπαια. Αυτό είναι το κρυμμένο ελάττωμα μέσα σε όλα τα κόμματα, εμπροσθοφυλακές, επιτελεία, κλίκες και γραφειοκράτες: δεν οδηγούν στον κομμουνισμό αλλά σε μια νέα τάξη καταπιεστών.

Ένας αιώνας είναι αρκετός. Είναι ώρα για ξεκαθάρισμα. Πρέπει να απομακρύνουμε τον Λενινισμό από τις επαναστατικές μας φόρμουλες και να κρίνουμε όλα τα μαρξιστικά στοιχεία που υπήρξαν στην μπολσεβίκικη καταστροφή. Πρέπει να μάθουμε από την ιστορία που περιλαμβάνεται στις παρακάτω σελίδες και τότε να δημιουργήσουμε τη δική μας.

https://www.revolutionbythebook.akpress.org/introduction-to-bloodstained-one-hundred-years-of-leninist-counterrevolution/

Θριάσιο Πεδίο – Μπαζωμένες Ζωές | Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.
Κάθε Παρασκευή στις 14:00, στην ERTOPEN.

Στην εκπομπή της Βαβυλωνίας ο Νίκος Ιωάννου μιλά με τον Χρήστο Χρηστάκη από το Ecoeleusis αποτιμώντας την καταστροφή στο Θριάσιο Πεδίο και κατακεραυνώνοντας τη Δούρου και την κυβέρνηση για την ανυπαρξία μέριμνας γύρω από τα προβλήματα της περιοχής. Τόσοι νεκροί στον βωμό του καιροσκοπισμού και της κερδοσκοπίας επί έναν αιώνα!

Στο δεύτερο μέρος της εκπομπής ο Παναγιώτης Κούστας μιλά για τις εξελίξεις στο ζήτημα του μικρού μαύρου στην Ερα Χανίων ενώ ο Γιώργος Μουργής καταθέτει τις απόψεις του για την Ertopen! Το κοινωνικό ραδιόφωνο μπαίνει για ακόμη μία φορά στο προσκήνιο των συζητήσεων…

Ραδιοφωνικά στους 106,7 στα FM για την Αττική, στους 96,5 FM μέσω του Εργατικού Κέντρου Εύβοιας και μέσω του Ράδιο Ένωση 97,3 FM στην Βοιωτία.
Διαδικτυακά στο https://www.ertopen.com/radio.

Ecological Thinking and the Crisis of the Earth

John Clark*

Facing the Crisis

If a visitor from another galaxy were sent to Earth to report on the latest news here, it seems rather obvious what the alien observer would take back to the home planet. Our extraterrestrial investigator would certainly report that our planet is going through one of the six periods of mass extinction and biodiversity loss in its entire four and half billion-year history, and that other major disruptions in the biosphere are interacting to cause a major crisis for life on Earth.

In short, the big story from Planet Earth would be that we have entered a period of **massive planetary death**. In fact, among the many names that have been suggested for the emerging era or epoch of life on Earth, the most precisely appropriate would be the ***Necrocene***, the "new era of death."[1] Strangely, this rather shocking news is met with either denial or disavowal among the members of our own species, who are living in the very midst of this crisis. The deniers among us simply reject the clear evidence of global ecological crisis. The disavowers, on the other hand, accept the truth of the evidence but fail to undertake actions that are even vaguely proportional to the gravity of our predicament.

Information on the severity of the ecological crisis has hardly been a well-kept secret. For example, researchers at the Stockholm Resilience Centre and their colleagues have in recent years formulated a conception of "planetary boundaries" defining the limits in various areas beyond which there is likelihood of ecological disaster. They summarized their

findings in three concise articles that are readily available to the public.[2] The authors concluded that “transgressing one or more planetary boundaries may be deleterious or even catastrophic due to the risk of crossing thresholds that will trigger non-linear, abrupt environmental change within continental- to planetary-scale systems.”[3]

The boundaries were identified as lying in the areas of climate change, ocean acidification, stratospheric ozone depletion, biogeochemical nitrogen and phosphorus cycles, global freshwater use, rate of biodiversity loss, land-system change, chemical pollution, and atmospheric aerosol loading. They found that at least three boundaries had already been passed and that most others are in danger of being transgressed soon. In the most recent article, the authors concluded that “two core boundaries—climate change and biosphere integrity—have been identified, each of which has the potential on its own to drive the Earth system into a new state should they be substantially and persistently transgressed.”[4]

It is not only scientists who have sounded the alarm about ecological crisis in rather clear and not uncertain terms. Recently, *The Guardian*, a major British newspaper, announced the gravity of the biodiversity crisis in almost alarmist language, saying that the “biological annihilation’ of wildlife in recent decades means a sixth mass extinction in Earth’s history is under way” and that “it threatens the survival of human civilization, with just a short window of time in which to act.”[5]

Yet, this seemingly inflammatory article was not at the top of the stories for the day, and if one reads the numerous readers’ replies to it, one finds very little sense of direction about how to respond to this developing global catastrophe. Furthermore, such news somehow quickly fades from the popular consciousness. One might therefore conclude that there is simply not enough good “environmental thinking” going

on in today's world. It might seem that the public is just not prepared to understand adequately the meaning of global ecological crisis, and is therefore incapable of facing it with full seriousness. Thus, there are injunctions that we need to work harder on creating good environmental education so that the public can engage in more effective environmental thinking.

Granted, this would be a very good thing. However, one of the problems with conventional ideas of "environmental thinking" or even "ecological thinking" is that it assumes that correct thinking will in itself have a significant transformative effect, or more to the point, the kind of effect that will be necessary in order to avoid disaster. For example, it is thought to be crucial that climate deniers be convinced that anthropogenic climate change really exists. This is not at all a bad idea, but it almost inevitably ignores the fact that that the vast majority of *non-deniers* are in a state of *disavowal*, and that reformed deniers are highly likely to join the ranks of these disavowers. The disavowers are willing to admit that a problem exists, and may get certain satisfactions out of being on "the right side of history," and perhaps even from engaging in various beneficial activities that reduce greenhouse gasses. However, they are not willing to consider, and then actually work diligently for, the kind of deep, fundamental changes in society that will be necessary to change the ecocidal course of history.

A basic problem for the problematic of "better environmental thinking" is that the needed transformation cannot result from abstract thought and the understanding of concepts, but can only come from engaged thinking that is an integral part of an engaged participation in transformative social ecological processes. We need therefore to consider how such engagement might begin to take place. But first, we might consider further the implications of our modes of thinking.

Part of the problem with the appeal to "environmental

thinking" is the very idea of the "environment".

The dominant conception of "the environment" assumes a certain practical ontology. According to this ontology, there is a world that consists of individual egos surrounded by "environments," and societies that consist of collections of separate egos, surrounded in turn by larger "environments." This prevailing conception of the environment is an expression of the binary subject–object thinking that is built into to the dominant social ideology. Meanings are social, not merely individual. Thus, even when this ontology is not consciously intended, or when it is even abstractly rejected, such a problematic reinforces the pervasive hierarchical dualism that is the deep ideology of civilization. Given such problems, explicitly *ecological* thinking is a great advance over *environmental* thinking.

The term "ecology," derives from the Greek terms *oikos* and *logos*. It is concerned with the *logos,* or underlying meaning, truth, and way of the *oikos*, the local, regional, or planetary household. In its emphasis on the *oikos*, ecological thinking replaces both the egocentric and the anthropocentric perspective with the perspective of the larger ecological whole. This is a whole that is never a completed or closed totality, but rather a whole that is always in a process of becoming whole. The ecological whole is an ever-becoming-one that is also an ever-becoming-many, a dynamic unity-in-diversity.

Ecological thinking is inspired by the quest for the social-ecological equivalent of what Hegel called the "concrete universal," the universal that must always be expressed through the particular and the singular, the regional and the local, the communal and the personal. This implies that we need to contemplate how we fit into the planetary dialectic of developing parts and wholes. Our question here is how we might begin to develop a thought and practice that is in accord with

such a truly social-ecological perspective, and that will open a clear pathway out of our planetary crisis.

Finding the Way

Though it cannot be developed in any detail in this introductory discussion, the answer that seems most promising is that we begin to create a well-grounded and multi-dimensional social and political base for the regeneration of human community and the community of life on Earth. This means reorganizing our social world into networks of awakened and caring transformational communities that are dedicated to undertaking whatever actions are necessary to put an end to the Necrocene and initiate a new era characterized by the flourishing of life on Earth. We might call such a new era the ***Eleutherocene*** – the era of a liberated humanity and a liberated nature.

In this endeavor, we can find inspiration in the ancient Buddhist concept of Appamāda. "Appamāda" is a Pali word ("Apramada" in Sanskrit) that conveys the ideas of both "mindfulness" and "care." The practice of Appamāda implies that we must be awakened to the world and all the beings around us, and that in such an awakened state we become capable of responding to and caring for them effectively. In this, it has much in common with concepts in contemporary feminist, and especially ecofeminist, care ethics, which rejects the patriarchal model of an abstract ethics of principles in favor of an approach that non-dualistically recognizes the inseparability of moral rationality, moral sensibility, and moral imagination.[6] It affirms that what we need more than anything is neither environmental thinking, which takes us in the wrong direction, nor even ecological thinking, which takes us only part of the way, but an *ethos* of Appamāda that pervades and shapes both our everyday practice and our social institutions. The practice of care involves attention to the truth of all beings, acceptance of the way of

all beings, and responsiveness to the needs of all beings. It also implies engagement in the personal, social, and political practice that is necessary to establish mindful care for all beings in our purview and for the Earth itself as our overriding priority.

Such an outlook of attentiveness, acceptance and responsiveness helps us discover what we might call the "Four Noble Truths about the Earth."[7] These truths are that the Earth is suffering, there is a cause of the Earth's suffering, there is a cure to the Earth's suffering, and there is a way to achieve the cure to the Earth's suffering.[8] As in the case of the ancient Noble Truths, we find that our craving is the cause of all this suffering. This craving has a transhistorical element, but develops to differing degrees and takes on different qualities in different historical contexts. So, in order to cure our own suffering and that of the Earth, we must come to an understanding of the very particular, historically conditioned, nature of the craving that causes it. We all have knowledge of its nature at some level. If we cannot express it consciously, we do so through our symptoms and our defense mechanism. However, to authentically confront our predicament we must develop a clear, fully-conscious awareness of its nature, and the ways that it causes the suffering of the Earth, the suffering of a myriad of other living beings on Earth, the suffering of billions of other human beings, and our own personal suffering. We must understand, for example, how the craving that causes of the suffering of the billion human beings who live in a world of absolute poverty also causes the suffering of another billion who live in an affluent world of nihilistic egoism.

We must, moreover, understand that the craving that causes so much suffering has, in turn, a cause of its own. This cause is the world in which most of us live, which is best described as the late capitalist society of mass consumption. It is this society, as a powerfully functioning yet self-contradictory

social whole, that generates a certain form of selfhood that is inclined to obsessive desires, powerful addictions, and sick attachments. As Jason Moore has aptly stated it, the crisis we are facing is above all “capitalogenic,”[9] though this should not lead us to neglect the degree to which it is simultaneously “statogenic” and “patriarchogenic.” There is an entire system of production that depends on the generation of such craving to operate successfully (at least in the pre-catastrophic short term). There is an entire system of consumption that feeds such craving. There is an entire culture of consumption that socializes us into believing that a world of obsessive craving is the only one possible, or, if we do not believe that this is true, socializes us into resigning ourselves in practice to the inevitability of that world, and to living our lives as if it were true.

As in the case of the ancient Noble Truths, the cure to the suffering is not merely knowing the cause of the disease, or even knowing that the cause must be removed. The teaching was that the cure can only be carried out through following the Way, which was called the Noble Eightfold Path. There was no onefold, twofold or threefold path. The cure was not effected by choosing one or more forms of practice that appealed most to one personally, or that seemed to be leading generally in the right direction, or that might “hopefully” have some kind of mysterious “snowball effect.” This would be succumbing to mere whim or superstition. The path consisted of all the forms of practice that were necessary to carry out the radical transformation that was needed. The promise was that if the path is followed “another world is possible.”

How is this World Possible?

So, we are in need of another world—another world that we find in many ways by returning in a more awakened and compassionate way to this one. However, the means by which “another world” might be actualized (the Way) has not been given enough of the

kind of diligent thought that is inseparable from effective social practice. “Another world is possible” becomes mere abstract escapist ideology unless it is expressed through transformative action that is not only prophetically “pre-figurative,” but also immediately “figurative.” Such action announces the arrival of another world and shows us the very “face” of that other world, here and now. It is in an important sense “world-making,” for no world ever exists, including the present one, except by unceasing, moment-to-moment efforts on the part of all its inhabitants to make that world.

But it is also in a very important sense *openness* to the world and to its common Logos, in opposition to the privatized or “idiotic”[10] *logoi* that are egoically generated artifacts. “Another world is possible” in part because that other world is a creative possibility. But another world is also possible because that other world has existed and still endures in the midst of the present one. We must therefore give much thought to the questions of *how the present social world is possible*, and *how it can be made impossible.* This means that we need to undertake a thorough inquiry into the major spheres of social determination that are the grounds of possibility of any world, either actually-existing or imagined.

There are four spheres of determination that are essential to the analysis of how social reality is generated, how it is maintained, and how it might be transformed. These spheres are the social institutional structure, the social ideology, the social imaginary, and the social ethos.[11]

Since there is a dialectical relationship between these spheres, they should not be thought of as discrete realms. For example, no social institutional structure is conceivable without reference to the social ethos, since structures embody, in part, structures of social practice. Thus, mass media as an institutional structure is inseparable from forms of concrete social practice that make use of and are in turn

deeply conditioned by mass media technologies.

Similarly, no social imaginary signification is conceivable apart from its relation to social ideology, since images in many ways reflect and interact with concepts. For example, the imaginary signification “rugged individualist” reflects and interacts with moral injunctions about the virtues of “hard work” and “self-reliance” that form part of the social ideology. Very significantly, the megastructures of the society of advanced consumer capitalism, the technobureaucratic militaristic state, and the technological megamachine all immediately generate awe-inspiring images of power and wealth. In short, the spheres of determination are theoretical constructs or systemic abstractions that are useful in analyzing a social whole that consists of constellations of phenomena that interact dialectically and are internally related.

It will perhaps be helpful to summarize the nature of these four interrelated spheres of social determination. The social institutional sphere consists of the objective and external structures of social determination (when abstracted from the simultaneously internal-external and objective-subjective social whole). It includes, notably, the structure of capital and its various sectors, the structure of the state apparatus, and the structure of the technological and bureaucratic systems. It includes the external, formal structure of social practices, and the material infrastructure, since institutions consist not merely of structural principles, but of the actual structuration of material resources in accord with such principles.

The other three spheres are the internal and subjective realms of social determination (given all the qualifications just mentioned). It is important that we not look upon the relation between the “objective” institutional sphere and the three “subjective” spheres as a “base-superstructure” relationship, but rather one of mutual determination and internal relation.

Thus, perhaps paradoxically, the "external" is *internally* related to the "internal."

The second sphere of social determination consists of the social ethos. "Ethos" is used in the sense of the constellation of social practices that constitute a way of life. Ethos is the sphere of social psychological reality. It can only be understood through a very specific analysis of everyday life and all the habits, practices, gestures, and rituals that it entails. Ethos consists of the way that we live and enact the social and cultural world in which we live, and which lives in and through us. The common weakness of counter-ideologies to which many give lip-service, and in which some believe very deeply, results from the fact that they abstractly theorize that "another world is possible," but the adherents proclaim and legislate through their everyday lives, through their immersion in the dominant social ethos, that "this world is inevitable."

The third sphere of social determination is the realm of the social imaginary. This is the sphere of the society's or community's collective fantasy life. It is the realm of the "fundamental fantasy," a self-image that is much more highly invested with psychic energy than any mere "self-concept,' and which is a central determinant in the life of each person. The social imaginary includes socially-conditioned images of self, other, society, and nature. It encompasses the images of power, success, heroism, and personal gratification expressed in the prevailing myths and paradigmatic narratives of the community and culture. The study of the social imaginary explores the social dimensions of desire and demand. Because social imaginary significations are so intimately related to our quest for meaning, and, in the contemporary world, for self-justification, they are invested with intense levels of psychic energy. Much as in the case of the social ethos, this sphere has been generally neglected not only in mainstream social theory, but also in most leftist and radical social

thought.

Finally, the fourth sphere of social determination is the realm of social ideology. A social ideology can mean simply a system of ideas that is socially significant and contains a greater or lesser degree of truth and value to the society. However, in the critical sense, an ideology is a system of ideas that purports to be an objective depiction of reality, but, in fact, constitutes a systematic distortion of reality on behalf of some particularistic interest or some system of differential power. Though we might be tempted to say that we need to replace the dominant institutional structure, social imaginary, social ethos and social ideology with new liberatory ones, in the case of ideology it would be better to say that we aim to replace all social ideology with a new form of ecological and communitarian reason (thus, restoring the common Logos).

What is important for liberatory social transformation is an understanding of the ways in which the spheres of social determination interact dialectically to create a social world. Among the major goals of the project of a dialectical social ecology are the following: to theorize adequately, and in a historically and empirically-grounded manner, the spheres of social determination as spheres of dialectical mutual determination; to explore the ways in which the interaction between these spheres of social determination shapes the nature of the social whole; to explain the ways in which many elements of these spheres also contradict and subvert one another, and thus to point the way toward possibilities beyond the existing social world; and to demonstrate the relation between the modes of functioning and the dynamic movement and transformation of these spheres and the social ecological crisis of humanity and the Earth.

**John Clark* *is a native of the Island of New Orleans, where*

his family has lived for twelve generations. He is Professor Emeritus at Loyola University, where he was formerly Gregory F. Curtin Distinguished Professor of Humane Letters and the Professions, Professor of Philosophy, and a member of the Environment Program. He is Coordinator of La Terre Institute for Community and Ecology. Its programs are aimed at social and ecological regeneration and the creation of a cooperative, non-dominating earth community. He also works with the Institute for the Radical Imagination in New York. Author of many books. His interests include dialectical thought, ecological philosophy, environmental ethics, anarchist and libertarian thought, the social imaginary, cultural critique, Buddhist and Daoist philosophy, and the crisis of humanity and the Earth. An archive of about three hundred of his texts can be found at https://loyno.academia.edu/JohnClark. He has long been active in the radical ecology and communitarian anarchist movements, and is a member of the Education Workers' Union of the Industrial Workers of the World.

***This text is a revised version of an article written for the 10th anniversary issue of the Journal of Environmental Thought and Education (Japan).*

_____-

Notes:

[1] This would focus quite logically on the fact that the current "new era of death" follows an era called the "Cenozoic," meaning the "new era of life." The current era is a radical break with the Cenozoic, but is continuous with the developments in the brief epoch called the "Holocene" (meaning the "entirely recent").

[2] Johan Rockström et al. "A Safe Operating Space for Humanity," in *Nature* 461 (Sept. 2009): 472 –75. Johan Rockström et al. "Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity," in *Ecology and Society* 14, no.

2 (2009), online at https://www.ecologyandsociety.org/vol14/iss2/art32/; and a recent update, Will Stefens et al., "Planetary Boundaries: Guiding Human Development on a Changing Planet" in *Science* (13 Feb 2015): Vol. 347, No. 6223 (Feb. 13, 2015); online at https://science.sciencemag.org/content/347/6223/1259855.full, in which there is a new focus on five planetary boundaries that have "strong regional operating scales." The delineation of areas in which boundaries are located was also revised slightly.

[3] Rockström et al. (2009)

[4] Stefens et al. (2015)

[5] Damian Carrington, "Earth's sixth mass extinction event under way, scientists warn," in *The Guardian* (July 10, 2017); online at https://www.theguardian.com/environment/2017/jul/10/earths-sixth-mass-extinction-event-already-underway-scientists-warn.

[6] The most advanced form is materialist ecofeminism, which situates the ethical most explicitly in real-world practice and everyday life. It shows that the most significant sphere of ethical practice today, and our model in many ways for social-ecological transformation, remains the caring labor of women and indigenous people around the world. See Ariel Salleh, *Ecofeminism as Politics: Nature, Marx, and the Postmodern* (London: Zed Books, 1997); new edition forthcoming.

[7] "Truth" should not be taken in the sense of "object of belief," but rather in the sense of a "truth-process" that encompasses both understanding and engagement.

[8] By "suffering" is meant damage to the good of a being and interference with the flourishing of that being. Suffering is manifested in all dimensions of a being's existence. The ancient teaching pointed out that the subjective manifestation

of suffering is a feeling of pervasive dissatisfaction with the world. Accordingly, the Earth's objective suffering is manifested subjectively (within the Earth's self-conscious dimensions or "organs of consciousness") through an ethos of anxiety and depression and through a nihilistic sensibility and ideology.

[9] See, for example, Jason W. Moore, "The Myth of the 'Human Enterprise': The Anthropos and Capitalogenic Change" on *World-Ecological Imaginations: Power and Production in the Web of Life* (Oct. 30, 2016); online at https://jasonwmoore.wordpress.com/2016/10/30/the-myth-of-the-human-enterprise-the-anthropos-and-capitalogenic-change/.

[10] From the Greek idiōtēs, a private person.

[11] See John P. Clark, *The Impossible Community: Realizing Communitarian Anarchism* (New York and London: Bloomsbury Academic, 2013). The conceptualization of "four spheres" of social determination seems the most useful theoretically. Yet, there are, of course, valid alternative conceptualizations of a social topology of such spheres. The social imaginary as discussed here encompasses the Lacanian imaginary and symbolic orders (or "registers"). Some theoretical advantages would be gained and some lost by dividing the sphere of the social imaginary into two spheres in a Lacanian manner. Furthermore, there are, of course, other useful social topologies, such as a topology of fields, that are not discussed here, but which may further deepen and enrich the analysis.

[12] This story is summarized concisely in Clive Ponting, "Destruction and Survival" in *A New Green History of the World: The Environment and the Collapse of Great Civilizations* (New York: Penguin Books, 2007), pp. 67-86, though perhaps no one has summarized it more succinctly than the anarchist Romantic poet Percy Bysshe Shelley in his poem "Ozymandias."

[13] As subsequent discussions will show, we find powerful

evidence of progress in this direction in the Zapatista communities in Chiapas, in the Democratic Autonomy movement in Rojava, and in indigenous movements in Bolivia and elsewhere.

[14] To revise and ecologize further a famous formulation of Marx that was restated in a more visionary form by Herbert Marcuse in his concept of the "liberation of nature." See Karl Marx, "Private Property and Labor" in *Economic and Philosophical Manuscripts*, online at https://www.marxists.org/archive/marx/works/1844/epm/3rd.htm, and Herbert Marcuse, "Nature and Revolution" in *Counterrevolution and Revolt* (Boston: Beacon Press, 1972), pp. 59-78.

[15] We would thus achieve the kind of ecological sensibility expressed in Thomas Berry and Brian Swimme's *The Universe Story From the Primordial Flaring Forth to the Ecozoic Era—A Celebration of the Unfolding of the Cosmos* (New York: Harper, 1994), but the rebirth would also entail creating the material and social-ecological basis for such a sensibility to prevail historically.

Τα Επόμενα Πολυτεχνεία: Οι Εξεγερτικοί Νοέμβρηδες της Μεταπολίτευσης

Ποια είναι η πραγματική σημασία του Πολυτεχνείου; Αντίθετα από όλες τις άλλες επετείους, το Πολυτεχνείο δεν έληξε με την ιστορική εξέγερση του 1973. Εκείνη η πρώτη αμεσοδημοκρατική εξέγερση ενάντια στη χούντα δεν έπαψε να είναι ζωντανή, δεν

έγινε απλή ανάμνηση, γιατί οι σημασίες και τα συνθήματά της αντηχούν σε όλα τα χρόνια που ακολούθησαν. Οι Νοέμβρηδες που ακολούθησαν, ήδη από την πρώτη επέτειο και μετά σημαδεύτηκαν πάντα από την αντίθεση κοινωνίας και κράτους, από τις ακηδεμόνευτες πορείες και συχνά από την αυταρχική καταστολή που θυμίζει πως το πρόταγμα του Νοέμβρη, το πρόταγμα της κοινωνικής απελευθέρωσης, μένει πάντα στο επίκεντρο.

Για να δούμε τη σημασία του Πολυτεχνείου δεν αρκεί λοιπόν να μιλήσουμε για τις 17 Νοέμβρη του 1973 σαν απλό ιστορικό γεγονός, αλλά σαν πρόταγμα και πρέπει να ακολουθήσουμε τα βήματα αυτού του προτάγματος στα χρόνια που μας συνδέουν με το τότε, το τώρα και το αύριο.

Ηχητικό από την εκδήλωση-συζήτηση με τίτλο “Τα επόμενα Πολυτεχνεία: Οι εξεγερτικοί Νοέμβρηδες της μεταπολίτευσης” με κεντρικό ομιλητή τον Επαμεινώνδα Σκυφτούλη που διοργανώθηκε στον ελεύθερο κοινωνικό χώρο Αλιμούρα το Σάββατο 11 Νοέμβρη 2017 από τη Χειρονομία-Αντιεξουσιαστική Κίνηση:

Εκδήλωση/συζήτηση: Τα επόμενα Πολυτεχνεία: Οι εξεγερτικοί Νοέμβρηδες της μεταπολίτευσης

Ανακοίνωση και Κάλεσμα της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης Αθήνας για τις μέρες και την πορεία του Πολυτεχνείου:

Στους ίδιους δρόμους

Η συμμετοχή της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης στην πορεία του Πολυτεχνείου αλλά και στις εκδηλώσεις, που είθισται να προηγούνται, είναι αδιάλειπτη τα σχεδόν δεκαπέντε χρόνια της παρουσίας της στα ριζοσπαστικά πολιτικά πράγματα. Η πολιτική αυτή επιλογή δεν προέρχεται ούτε από κάποια προσκόλληση στην υπαρκτή επετειακή διάσταση του Πολυτεχνείου, ούτε από κάποια διάθεση συμμετοχής στα συμφραζόμενα με τα οποία συνδέθηκε το Πολυτεχνείο από κύκλους διάφορων αποχρώσεων ως ιδρυτικός μύθος -θα λέγαμε- της Μεταπολίτευσης. Άλλωστε δεν μετακινηθήκαμε

ποτέ από το παλιότερό μας σύνθημα «Ο Νοέμβρης στους θρόνους, ο Δεκέμβρης στους δρόμους».

Η συμμετοχή μας ωστόσο αυτή υπαγορεύεται αφενός από μια επιθυμία διάσωσης νοημάτων που θεωρούμε πως εκφράστηκαν με την εξέγερση του Πολυτεχνείου και μια γενεαλογική, καταγωγική σύνδεση μας με τους εξεγερσιακούς Νοέμβρηδες της Μεταπολίτευσης κι αφετέρου με μια διαρκή ανάγκη και επικαιρότητα της διάχυσης των προταγμάτων μας στο δημόσιο χώρο με τους κεντρικότερους όρους.

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου μπορεί να είναι πολλά πράγματα, αλλά σίγουρα μεταξύ αυτών είναι και μια στιγμή ανάδυσης των σημασιών του πολιτικού αυτοκαθορισμού, της αυτοοργάνωσης, της αδιαμεσολάβητης πολιτικής δράσης και της επιδίωξης της ελευθερίας. Από την άλλη η πορεία των Πολυτεχνείων της Μεταπολίτευσης μπορεί μεν να στριμώχτηκε στα ιδεολογικά στεγανά της εγχώριας αριστεράς, ωστόσο σε διαφορετικές περιόδους αποτέλεσε και μια ευκαιρία να ανασάνουν λίγο πιο ελεύθερα μεγάλα κομμάτια κυρίως της νεολαίας, συγκρουόμενα υλικά και συμβολικά με τις δυνάμεις της κυριαρχίας. Ομοίως και σήμερα, την περίοδο της παρατεταμένης αμηχανίας η δυνατότητα του αμεσοδημοκρατικού μπλοκ της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης να πορευτεί μαζικά και όποτε απαιτείται συγκρουσιακά στους ίδιους δρόμους αποτελεί ενσάρκωση της επιλογής του πολιτικού πράττειν στο δημόσιο χώρο με την κοινωνία κι όχι για την κοινωνία.

Μία η διαχείριση, πολλά τα πρόσημα

Σήμερα, βιώνουμε στο πετσί μας κάτι που γνωρίζουμε από καιρό. Οι διαχειριστές της εξουσίας αλλάζουν ανά καιρούς πρόσωπα και πρόσημα, η διαχείριση όμως όχι. Μπορεί να ακούγεται κοινότυπο, δεν θα κουραστούμε ωστόσο να επαναλαμβάνουμε εμφατικά πως το κράτος δεν καταλαμβάνεται, αλλά καταλαμβάνει. Σήμερα απέναντί μας δεν έχουμε μια συνεκτική ιδεολογικά κρατική πολιτική αλλά τη στυγνή και ψυχρή κυβερνησιμότητα, που ασκείται όχι με στόχο τη συναίνεση της κοινωνίας, αλλά την επιβολή της κυρίαρχης πολιτικής και μάλιστα στο φόντο της γενικευμένης

απονομιμοποίησης των θεσμών της εξουσίας. Ο κρατισμός υπήρξε και συνεχίζει να είναι σήμερα ο σταθερότερος εχθρός κάθε προσπάθειας για μια αυτόνομη κοινωνία χωρίς θεσμούς διαχωρισμένης εξουσίας, κι αυτό οφείλουμε να το θυμόμαστε πάντοτε.

Όλα τα παραπάνω είχαμε υπόψη, όταν -από το 2012 κιόλας- καλωσορίζαμε τον ΣΥΡΙΖΑ στην κόλαση της εξουσίας. Το κόκκινο χαλί της εξουσίας αποδείχτηκε ξεφτισμένο, η παταγώδης και επεισοδιακή έκπτωση της αξίας των θέσεων, των αξιωμάτων, των βουλευτών και των ειδικών ενυπάρχει σε κάθε βήμα για όποιον το περπατά. Το πρόσημο και τα πρόσωπα άλλαξαν λοιπόν, αλλά η διαχείριση όχι.

Το είδαμε στη διαχείριση της καταστροφικής εξόρυξης στις Σκουριές, στην εμμονή πάνω στην έννοια της ανάπτυξης που περιλαμβάνει τον οικολογικό αφανισμό για μεγάλες περιοχές της επικράτειας, στην εναρμόνιση της διαχείρισης του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος με το πλαίσιο της Ευρώπης-Φρούριο και του καθεστώτος εξαίρεσης, στην αδυναμία εκπόνησης και άσκησης μια διαφορετικής πολιτικής γύρω από σειρά ζητημάτων. Το βλέπουμε τελευταία με αφορμή την πρόταση για έναν νέο σωφρονιστικό κώδικα, που έρχεται σε μια περίοδο που το κράτος επιλέγει να θωρακιστεί εκ νέου ενδυόμενο το μανδύα του κράτους ασφαλείας με σύμμαχο το λόμπι του δικαστικού και εισαγγελικού συστήματος.

Έτσι, με το νέο σωφρονιστικό ο εισαγγελέας καθίσταται ουσιαστικά κυρίαρχος της φυλακής, καθιερώνεται η χρήση του ηλεκτρονικού βραχιολιού και του κατ’ οίκον περιορισμού ως μέτρα αντικατάστασης των αναστολών και των αδειών, παρέχονται απεριόριστες δυνατότητες αναστολής εκπαιδευτικών αδειών, φακελώνονται και επισήμως όσοι και όσες επικοινωνούν με κρατούμενους, επαναφέρεται η εξευτελιστική μέθοδος της έρευνας δια του “ξεγυμνώματος”, προβλέπονται ειδικοί χώροι κράτησης πέραν των φυλακών και αποσπώνται παιδιά από την οικογένεια τους. Παράλληλα, η διατήρηση των αντιτρομοκρατικών νομοθεσιών και η μεθοδευμένη, αδιαφανής χρήση του DNA για αποδεικτικούς

σκοπούς αντικατοπτρίζει τη συνολική κρατική διαχείριση στο θέμα των φυλακών και του δικαστικού και σωφρονιστικού συστήματος.

Κάλεσμα σε πορεία και εκδηλώσεις:

Για όλους τους παραπάνω λόγους, για να σπάσουμε το καθεστώς εξαίρεσης, για να διαδηλώσουμε ενάντια στο νέο σωφρονιστικό κώδικα και το δικαστικό κράτος που οικοδομείται μέρα με τη μέρα, για μια ριζική εναντίωση στο υπάρχον, για να φέρουμε την κοινωνική αντιεξουσία στο προσκήνιο, σας καλούμε σε διήμερο εκδηλώσεων και στο μπλοκ της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης Αθήνας στην πορεία του Πολυτεχνείου.

Διήμερο εκδηλώσεων στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Nosotros

Τρίτη, 14/11, στις 19:30
Η εξέγερση του Πολυτεχνείου και τα εξεγερτικά πολυτεχνεία της Μεταπολίτευσης
ομιλητές: Γ. Οικονόμου (συγγραφέας, δρ. φιλοσοφίας)
Ν. Σκυφτούλης (Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας)

Τετάρτη, 15/11, στις 19:30
Ο νέος σωφρονιστικός κώδικας και οι μεθοδεύσεις του αντιτρομοκρατικού κράτους
ομιλητές: Κ. Παπαδάκης (δικηγόρος)
Σ. Τζουανόπουλος (Πρωτοβουλία Νομικών για την Ελευθερία)
Σ. Μπαζίγος (Καμιά μητέρα και κανένα μωρό στη φυλακή)
Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων
Τηλεφωνική παρέμβαση από τις φυλακές για τις κινητοποιήσεις ενάντια στο νέο σωφρονιστικό κώδικα

Πορεία 17 Νοέμβρη
Συγκέντρωση στις 14:00 στην πλατεία Κλαυθμώνος

2ήμερο Εκδηλώσεων

14 & 15/11/2017, 19:30

14/11, 19:30, στον ΕΚΧ Nosotros

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου και τα εξεγερτικά πολυτεχνεία της Μεταπολίτευσης

Ομιλητές
Γ.Οικονόμου (συγγραφέας, δρ. φιλοσοφίας)
Ν.Σκυφτούλης (Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας)

15/11, 19:30, στον ΕΚΧ Nosotros

Ο νέος σωφρονιστικός κώδικας και οι μεθοδεύσεις του αντιτρομοκρατικού κράτους

Ομιλητές
Κ.Παπαδάκης (δικηγόρος)
Σ.Τζουανόπουλος (Πρωτοβουλία Νομικών για την Ελευθερία)
Στέλιος Μπαζίγος (Καμιά μητέρα και κανένα μωρό στη φυλακή)
Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων
Τηλεφωνική παρέμβαση από τις φυλακές

Nosotros **Θεμιστοκλέους 66 - Εξάρχεια**

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

1973-2017

Οι διαχειριστές της εξουσίας
αλλάζουν πρόσωπα και πρόσημα

Η διαχείριση όχι

Κατάργηση των τρομονόμων και της χρήσης DNA
Καμιά ποινικοποίηση των προσωπικών σχέσεων
Ενάντια στην κατάσταση εξαίρεσης

Πορεία 17/11/2017, 14:00, Πλ.Κλαυθμώνος

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Αθήνας

εκδήλωση-συζήτηση

“τα επόμενα Πολυτεχνεία

Οι εξεγερτικοί Νοέμβρηδες της μεταπολίτευσης ”

11 Νοέμβρη 7μμ

ομιλητής

Νώντας Σκυφτούλης

στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Αλιμούρα

Αραβαντινού 6 εντός στοάς, Τσιριγώτη 14

πορεία 17 Νοέμβρη

προσυγκέντρωση: 6μμ

φοιτητικές εστίες Δόμπολης

Χειρονομία - Αντιεξουσιαστική Κίνηση